

ПІДСУМКОВИЙ ЗВІТ

ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ
МІСЦЕВОГО БІЗНЕС-КЛІМАТУ
ВІННИЦЬКОЇ, ЗАПОРІЗЬКОЇ,
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ
ТА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Підсумковий звіт «Експрес-аналіз місцевого бізнес-клімату Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей» підготовлено в рамках діяльності проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади.

Автори: Ольга Демченкова, консультантка Проекту ПРОМІС
Богдан Мосунов, консультант Проекту ПРОМІС
Ірина Ковра, консультантка Проекту ПРОМІС
Надія Єременко, консультантка Проекту ПРОМІС

Упорядник: Віталій Бохняк, головний експерт з питань розвитку бізнесу Проекту ПРОМІС

Зміст видання є виключною думкою авторів і не обов'язково відображає офіційну позицію Міністерства міжнародних справ Канади.

Будь-яку частину цього видання не може бути відтворено або використано в жодний спосіб без відповідного посилання на першоджерело та Проект ПРОМІС.

Повне відтворення тексту видання в будь-якій формі можливе лише з письмової згоди ФКМ і Проекту ПРОМІС.

ПІДСУМКОВИЙ ЗВІТ
ЕКСПРЕС-АНАЛІЗ
МІСЦЕВОГО БІЗНЕС-КЛІМАТУ
ВІННИЦЬКОЇ, ЗАПОРІЗЬКОЇ,
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ
ТА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНОЛОГІЯ	3
РЕЗЮМЕ	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	6
1.1. МЕТОДОЛОГІЯ	6
1.2. ЧАС ПРОВЕДЕННЯ	8
1.3. КОМУНІКАЦІЙНИЙ СКЛАДНИК	8
РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПРЕС-АНАЛІЗУ	11
2.1. АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ ДЛЯ БІЗНЕСУ	15
2.1.1. Змістовий напрям	18
2.1.2. Нерегуляторні чинники	20
2.2. ТОРГІВЛЯ ТА ПОСЛУГИ, РЕСТОРАННЕ ГОСПОДАРСТВО	23
2.2.1. Змістовий напрям	23
2.2.2. Нерегуляторні чинники	26
2.3. ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ	30
2.3.1. Змістовий напрям	30
2.3.2. Нерегуляторні чинники	32
2.4. КОМУНАЛЬНЕ МАЙНО	34
2.4.1. Змістовий напрям	34
2.4.2. Нерегуляторні чинники	36
2.5. МІСТОБУДУВАННЯ ТА АРХІТЕКТУРА, ЗОВНІШНЯ РЕКЛАМА	38
2.5.1. Змістовий напрям	38
2.5.2. Нерегуляторні чинники	41
2.6. МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ	42
2.6.1. Змістовий напрям	42
2.6.2. Нерегуляторні чинники	42
2.7. РЕГУЛЯТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ (АНАЛІЗ ЗА ПРОЦЕДУРНИМ НАПРЯМОМ)	43
2.8. СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ	44
РОЗДІЛ 3. ДОРОЖНЯ КАРТА ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МІСЦЕВОГО БІЗНЕС-КЛІМАТУ	46
ДОДАТКИ	49
ДОДАТОК 1. СТРУКТУРА ЕКСПРЕС-АНАЛІЗУ МІСЦЕВОГО БІЗНЕС-КЛІМАТУ	49
ДОДАТОК 2. ТИПОВИЙ ПОРЯДОК ДЕННИЙ ЗАСІДАННЯ ФОКУС-ГРУПИ	50
ДОДАТОК 3. СТРУКТУРА УЧАСНИКІВ ФОКУС-ГРУП	51

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКРОЧЕНЬ І ТЕРМІНОЛОГІЯ

НАССР (англ. Hazard Analysis and Critical Control Point) – система аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю критичних точок, в т.ч. системний підхід до забезпечення безпеки продуктів харчування, заснований на запобіганні появі можливих ризиків.

АП – адміністративні послуги

АРВ – аналіз регуляторного впливу

ЕА – експрес-аналіз місцевого бізнес-клімату

КМУ – Кабінет Міністрів України

МР – міська рада

МВК – міський виконавчий комітет

МГ – міський голова

МСП – мале та середнє підприємництво

НПА – нормативно-правовий акт

СПД – суб'єкт підприємницької діяльності

ОДА – обласна державна адміністрація

ОМС – орган місцевого самоврядування

РА – регуляторний акт

ЦНАП – центр надання адміністративних послуг

Звіт – підсумковий звіт за результатами проведення експрес-аналізу місцевого бізнес-клімату у Вінницькій, Запорізькій, Івано-Франківській і Полтавській областях.

Місцева влада – органи та посадові особи місцевого самоврядування міст Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей.

Місцевий рівень – рівень міст Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей.

Місцевий бізнес-клімат – сукупність умов для підприємницької діяльності, на які справляє вплив місцева влада та які визначаються місцевим регулюванням, традиціями і практикою ведення господарської діяльності та взаємодії бізнесу і влади на місцевому рівні.

Експрес-аналіз місцевого бізнес-клімату – комплексне дослідження умов, у яких функціонують суб'єкти МСП на місцевому рівні, для виявлення проблем і перешкод, що негативно позначаються на діяльності бізнесу та які можна усунути зусиллями місцевої влади.

ПРОМІС – проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», який упроваджує Федерація канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади.

РЕЗЮМЕ

Цей звіт є узагальненням результатів експрес-аналізу місцевого бізнес-клімату Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей, проведеного в рамках реалізації проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», який упроваджується в Україні за фінансової та методологічної підтримки Федерації канадських муніципалітетів.

Об'єктом цього дослідження є бізнес-середовище 16 міст-партнерів (Вінниці, Жмеринки, Хмільника, Ладижина, Запоріжжя, Бердянська, Мелітополя, Енергодара, Івано-Франківська, Долини, Яремче, Коломиї, Полтави, Горішніх Плавнів, Кременчука, Миргорода) як сукупність норм, процедур і невенормованих усталених практик регулювання бізнесу.

Метою дослідження є виявлення спільних для міст-партнерів проблем МСП, а також розроблення для органів місцевого самоврядування рекомендацій з удосконалення умов ведення бізнесу.

Дослідження зосереджено на тих умовах ведення бізнесу, які можливо відрегулювати на місцевому рівні.

Специфіка дослідження – експрес-формат.

Методологія дослідження полягає в аналізі нормативних актів, а також нерегуляторних чинників (негативних усталених практик, критичних послуг, перешкод), що визначають місцевий бізнес-клімат.

Основні сфери дослідження:

- надання адміністративних послуг,
- земельні відносини,
- використання комунального майна,
- містобудування й архітектура, зовнішня реклама,
- торгівля та послуги, ресторанне господарство,
- місцеві податки та збори,
- стимулювання розвитку бізнесу,
- регуляторна діяльність.

Під час дослідження відбувалися комунікації з:

- посадовцями структурних підрозділів ОМС 16 міст-партнерів;
- представниками МСП, бізнес-об'єднань, неурядових організацій, діяльність яких пов'язана з розвитком бізнесу.

За результатами фокус-груп із представниками бізнесу та неурядового сектору визначено такі основні перешкоди:

- слабка комунікація «бізнес – влада»,
- недостатня організаційна спроможність об'єднань МСП,
- кадровий дефіцит,
- тиск контролюючих органів,
- нестача недорогих фінансових ресурсів.

За допомогою аналізу нормативних актів визначено такі типові вади регуляції:

- ускладнений пошук актуальних регулювань,
- ухвалення обмежувальних регулювань поза повноваженнями,
- витребування надмірного переліку документів,
- обтяжливі неправомірні вимоги,
- дискретні повноваження ОМС.

Виявлено такі характерні для більшості міст-партнерів зміни бізнес-клімату (2020 р. проти 2016 р.):

- зменшення нарікань на роботу ЦНАПів,
- скасування вимог щодо надання реєстраційних документів,
- скорочення кількості регуляторних актів,
- зниження розміру пайової участі.

Результати цього дослідження стануть у пригоді бізнес-асоціаціям під час моніторингу й оцінки діяльності ОМС щодо вдосконалення місцевого бізнес-клімату.

Дослідження буде корисним для побудови конструктивної комунікації між місцевою владою та бізнес-спільнотою, сприятиме напрацюванню та впровадженню актуальних і дієвих рішень щодо поліпшення умов ведення підприємницької діяльності.

РОЗДІЛ 1.

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Це дослідження було проведено задля визначення комфортності бізнес-клімату в контексті місцевого регуляторного середовища та впливу чинників непрямой дії.

Під час узагальнення результатів експрес-аналізу, проведеного в містах-партнерах (а саме: Вінниці, Жмеринці, Хмільнику, Ладижині, Запоріжжі, Бердянську, Мелітополі, Енергодарі, Івано-Франківську, Долині, Яремче, Коломиї, Полтаві, Горішніх Плавнях, Кременчуці, Миргороді), виявлено спільні риси та проблемні питання, що можуть бути характерними і для інших міст, де таке дослідження проведено не було.

Звіт містить порівняння з аналогічним дослідженням, проведеним у 2016 році.

1.1. Методологія

У кожному із 16 міст ЕА відбувався відповідно до схеми, розробленої в рамках Методології проведення експрес-аналізу місцевого бізнес-клімату (додаток 1).

Так, експрес-аналіз місцевого бізнес-клімату мав три етапи:

1. Дослідження місцевого регуляторного середовища.
2. Дослідження нерегуляторного впливу на бізнес.
3. Підготовка рекомендацій для місцевої влади.

На початковому етапі всі доступні НПА, які містять регуляції підприємницької діяльності, було класифіковано згідно з Методологією за сферами регулювання, а саме:

1. Надання адміністративних послуг,
2. Земельні відносини,
3. Використання комунального майна,
4. Містобудування й архітектура, будівництво,
5. Благоустрій населених пунктів,
6. Торгівля, послуги та розваги, ресторанне господарство,
7. Розміщення зовнішньої реклами та вивісок,
8. Транспорт, паркування, перевезення пасажирів,
9. Регуляторна діяльність,
10. Житлово-комунальне господарство та встановлення окремих тарифів,
11. Стимулювання розвитку бізнесу.

Особливу увагу було зосереджено на аналізі тих нормативно-правових актів ОМС, які мають високий ступінь впливу на місцеве бізнес-середовище. Зазвичай такі НПА регулюють питання:

- Надання адміністративних послуг,
- Земельних відносин,
- Використання комунального майна,
- Містобудування й архітектури, зовнішньої реклами,
- Торгівлі та послуг, ресторанного господарства,
- Місцевих податків і зборів,
- Стимулювання розвитку бізнесу.

Для визначення найвагоміших рішень ОМС для місцевого ділового клімату було враховано, що ступінь впливу залежить від характеру регулювання та визначає:

- чи стосується регулювання безпосередньо господарської діяльності;
- наскільки численним є коло суб'єктів МСП, на яке поширюється регулювання;
- чи передбачає регулювання взаємодію бізнесу з владою та чи складною є така взаємодія;
- чи містить регулювання декілька ризикових чинників.

1. Дослідження місцевого регуляторного середовища відбувалося за двома напрямками:

- змістовим,
- процедурним.

За змістовим напрямом було опрацьовано НПА органів і посадових осіб місцевого самоврядування 16 міст-партнерів із Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей та на рівні Запорізької області. Під час проведення аналізу за змістовим напрямом не брали до уваги несприятливі регулювання, визначені законодавчими та підзаконними нормативно-правовими актами й перенесені до місцевих регуляторних актів та інших офіційних документів, оскільки ОМС не наділені такою компетенцією, щоб змінити їх на краще.

Аналіз місцевого регуляторного середовища за змістовим напрямом відбувався з урахуванням таких критеріїв:

- правомірність регуляцій (тобто відповідність чинному законодавству, у т.ч. прийняття в межах компетенції);
- статус регуляцій (фактично чинні, формально чинні);
- ступінь впливу регуляції на бізнес (сприятливий, нейтральний, негативний).

Під час дослідження було проаналізовано ті регуляції, які є неправомірними, формально чинними та мають негативний вплив на бізнес.

За процедурним напрямом було проаналізовано відповідність процедур ухвалення регуляторних рішень чинному законодавству, особливо в частині доступності, актуальності, своєчасності інформації для широкого кола підприємців. Під час дослідження визначено способи інформування ОМС бізнес-спільноти про план ухвалення регуляторних рішень, оприлюднення проектів таких рішень тощо. Також з'ясовано, наскільки зручними й доступними є способи розміщення інформації, наприклад, для пошуку певних проектів рішень, оскільки це є важливою передумовою ефективного діалогу влади й МСП.

2. Дослідження нерегуляторного впливу відбувалося за допомогою фокус-групового методу.

За аналогією з межами дослідження регуляторного впливу під час проведення фокус-груп було визначено проблеми й перешкоди, що стоять на заваді бізнесу та які можливо усунути на місцевому рівні, а також оцінено фактичний вплив чинних регуляторних актів на діяльність суб'єктів МСП.

Проблемні питання, що стали наслідком нерегуляторного впливу ОМС, було згруповано так:

- негативні усталені практики (виконання ОМС своїх функцій щодо бізнесу неналежним чином із порушенням власних та/або інших НПА, застосування ОМС під час здійснення регулювання бізнес-середовища найбільш несприятливих із законних способів),
- критичні послуги (послуги, які ОМС не зобов'язані надавати згідно із чинним законодавством, але які є значущими для бізнесу та які можливо надавати задля сприяння підприємництву),
- перешкоди (чинники, які мають негативний, дотичний до підприємництва вплив та які може усунути місцева влада).

3. Підготовка рекомендацій для місцевої влади полягала в розробленні конкретних пропозицій щодо подолання негативних явищ регуляторного й нерегуляторного характеру, притаманних місцевому бізнес-середовищу, причому щоб утілення таких пропозицій було в компетенції ОМС. Рекомендації оформлено у вигляді дорожньої карти – комплексу заходів щодо вдосконалення місцевого ділового клімату.

Водночас дорожня карта не є програмним документом, що містить, наприклад, індикатори результативності, розрахунок витрат на реалізацію дій тощо, але як план дій може бути використана під час розробки заходів до програми підтримки МСП в місті.

Під час складання дорожньої карти враховано специфіку ЕА, обумовлену його оперативністю й універсальністю. Тобто виявлялися найбільш характерні проблеми для кожної сфери регулювання. Водночас визначені проблемні питання було екстрапольовано на всю сукупність подібних явищ у межах відповідної сфери регулювання. Разом із тим припускалося, що з високою ймовірністю їх може виявити й усунути місцева влада у процесі реалізації дій, запропонованих у дорожній карті.

1.2. Час проведення

Експрес-аналіз місцевого бізнес-клімату міст Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей проведено впродовж лютого – березня 2020 року, узагальнення – у липні 2020 року.

1.3. Комунікаційний складник

Під час дослідження відбувалися комунікації:

- з посадовцями структурних підрозділів ОМС 16 міст-партнерів із Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей, до функціональних обов'язків яких належить реалізація заходів із підтримки МСП, – щодо отримання інформації про чинні НПА у сфері регулювання бізнесу, а також стосовно здійснення регуляторних процедур;
- з представниками МСП, бізнес-об'єднань, неурядових організацій, діяльність яких пов'язана з розвитком, – щодо конкретизації впливу місцевих регулювань, закріплених в офіційних документах, на бізнес і з'ясування нерегуляторного впливу на бізнес.

Слід зазначити, що в посадовців ОМС виникали труднощі з наданням певної інформації, тому окремі відомості можуть бути неповними, неточними або не повною мірою відображати реальний стан справ у сфері регуляторної діяльності.

Упродовж лютого – березня 2020 року в 16 містах Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей за участю представників бізнес-спільноти, неурядового сектору, організацій підтримки бізнесу та посадовців ОМС було проведено 19 фокус-груп відповідно до типового порядку денного, наведеного в додатку 2, з метою виявлення:

- фактичного впливу чинних регуляторних актів на бізнес-середовище;
- негативних усталених практик;
- критичних послуг із підтримки бізнесу, яких бракує для розвитку МСП;
- перешкод для бізнесу, ідей бізнесу зі створення комфортних умов для підприємництва.

Таблиця 1. Структура учасників фокус-груп

Місто	Учасники фокус-групи	Всього	У тому числі	
			жінки	чоловіки
Запоріжжя	представники бізнесу	12	6	6
	представники неурядового сектору	4*	3*	1*
	посадовці міської ради	1	1	0
	Всього	13	7	6
Бердянськ	представники бізнесу	8	4	4
	представники неурядового сектору	1	0	1
	Всього	9	4	5
Мелітополь	представники бізнесу	10	5	5
	представники неурядового сектору	1*	0	1*
	посадовці міської ради	3	3	0
	Всього	13	8	5
Енергодар	представники бізнесу	10	5	5
	представники неурядового сектору	2*	0	2*
	депутати міської ради	1*	0	1*
	посадовці міської ради	3	3	0
	Всього	13	8	5
Вінниця	представники бізнесу	19	8	11
	представники неурядового сектору	1	1	0
	Всього	20	9	11
Жмеринка	представники бізнесу	13	3	10
	представники неурядового сектору	3*	1*	2*
	депутати міської ради	1*	0	1*
	Всього	13	3	10
Хмельник	представники бізнесу	7	4	3
	представники неурядового сектору	3*	1*	2*
	Всього	7	4	3
Ладижин	представники бізнесу	9	6	3
	представники неурядового сектору	2*	2*	0
	Всього	9	6	3
Івано-Франківськ	представники бізнесу	27	15	12
	Всього	27	15	12

Місто	Учасники фокус-групи	Всього	У тому числі	
			жінки	чоловіки
Долина	представники бізнесу	7	2	5
	депутати міської ради	1	0	1
	Всього	8	2	6
Яремче	представники бізнесу	0	0	0
	Всього	0	0	0
Коломия	представники бізнесу	4	0	4
	представники неурядового сектору	1*	0	1*
	Всього	4	0	4
Полтава	представники бізнесу	29	6	23
	представники неурядового сектору	4*	1*	3*
	депутати міської ради	1*	0	1*
	Всього	29	6	23
Горішні Плавні	представники бізнесу	11	5	6
	Всього	11	5	6
Кременчук	представники бізнесу	8	5	3
	представники неурядового сектору	1	1	0
	Всього	9	6	3
Миргород	представники бізнесу	12	5	7
	депутати міської ради	2*	2*	-
	Всього	12	5	7

* Особа є одночасно представником двох секторів (у комірці «Всього» її враховано один раз).

Отже, було проведено 19 фокус-груп: по дві – в обласних центрах, по одній – у решті міст; у місті Яремче через відсутність інтересу запрошених фокус-група не відбулася. Разом, крім представників Проекту ПРОМІС, у фокус-групових дослідженнях взяли участь 197 осіб, з них 88 жінок і 109 чоловіків, у т.ч. 6 депутатів міських рад, 22 представники неурядового сектору (організацій із підтримки бізнесу). Якщо порівнювати з 2016 роком, коли долучилося 252 учасники, активність дещо знизилася, що вказує на недостатньо ефективну комунікацію «влада – бізнес» та співпрацю загалом. Структуру учасників фокус-груп відображено в додатку 3.

РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПРЕС-АНАЛІЗУ

Під час проведення експрес-аналізу місцевого бізнес-клімату в містах Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей було виявлено 516 рішень органів влади (зі змінами), що впливають на підприємницьку діяльність.

Таблиця 2. Кількість рішень ОМС, що регулюють підприємницьку діяльність

ОМС міста-партнера	2016 рік	2020 рік	Динаміка
Запоріжжя	53	41	↓
Бердянськ	43	33	↓
Мелітополь	49	31	↓
Енергодар	35	21	↓
Вінниця	14	12	↓
Жмеринка	22	23	↑
Хмельник	24	24	=
Ладижин	7	7	=
Івано-Франківськ	96	127	↑
Долина	36	29	↓
Яремче	32	23	↓
Коломия	43	25	↓
Полтава	55	43	↓
Горішні Плавні	34	27	↓
Кременчук	43	39	↓
Миргород	22	11	↓
Загалом	608	516	↓

Більшість міст-партнерів, а саме 12 із 16, скоротили кількість нормативних актів, що регулюють підприємницьку діяльність.

Таблиця 3. Узагальнена тематика регулювань, що містяться в офіційних документах ОМС міст-партнерів

№ з/п	Сфера регулювання	Наявне регулювання
1.	Започаткування та ведення бізнесу (адміністративні послуги)	<p>Положення про ЦНАП.</p> <p>Регламент ЦНАП.</p> <p>Перелік адміністративних послуг.</p> <p>Інформаційні картки</p>
2.	Земельні відносини	<p>Порядок передання у власність та користування земельних ділянок комунальної власності.</p> <p>Здійснення самоврядного контролю за використанням та охороною земель.</p> <p>Нормативна грошова оцінка землі.</p> <p>Діяльність комісії з визначення та відшкодування територіальній громаді збитків, заподіяних внаслідок використання земельних ділянок комунальної власності з порушенням законодавства.</p> <p>Діяльність узгоджувальної комісії з розгляду земельних спорів.</p> <p>Звільнення земельних ділянок комунальної власності, що зайняті без правових підстав.</p> <p>Оренда земельних ділянок комунальної власності.</p> <p>Продаж земельних ділянок комунальної власності, земельні торги.</p> <p>Встановлення розмірів орендної плати та плати за встановлення земельних сервітутів за земельні ділянки</p>
3.	Комунальне майно	<p>Оренда об'єктів комунальної власності.</p> <p>Методика розрахунку плати за оренду комунального майна.</p> <p>Приватизація комунального майна.</p> <p>Діяльність комісії з питань надання в оренду нежитлових приміщень та приватизації об'єктів комунальної власності міста.</p> <p>Списання майна, що є комунальною власністю територіальної громади та перебуває на балансі комунальних підприємств, засновником.</p> <p>Типовий договір оренди нежитлових приміщень.</p> <p>Здійснення невід'ємних поліпшень об'єкта оренди</p>
4.	Містобудування та архітектура (будівництво)	<p>Мораторій на будівництво нових та реконструкцію існуючих будівель і споруд в межах визначеної історико-архітектурної заповідної території міста.</p> <p>Встановлення огорож.</p> <p>Перепланування та/або переобладнання житлових і нежитлових приміщень в будинках житлового та громадського призначення, прибудова до приміщень, зі зміною і без зміни функціонального призначення.</p> <p>Присвоєння (зміна) та реєстрація адрес об'єктів нерухомості.</p> <p>Підготовка проектів розподілу територій промислових та комунально-складських підприємств.</p> <p>Пайова участь замовників будівництва в розвитку інфраструктури населеного пункту.</p> <p>Діяльність комісії з питань визначення пайової участі замовників будівництва у створенні та розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури міста</p>

№ з/п	Сфера регулювання	Наявне регулювання
5.	Благоустрій населених пунктів	<p>Користування окремими елементами благоустрою комунальної власності.</p> <p>Правила благоустрою.</p> <p>Здійснення контролю за дотриманням Правил благоустрою.</p> <p>Відшкодування за порушення благоустрою, забруднення та інші екологічні збитки.</p> <p>Виконання земляних та інших робіт, пов'язаних із тимчасовим порушенням благоустрою</p>
6.	Торгівля, сфера послуг та розваг, ресторанне господарство	<p>Схема розміщення дрібнороздрібної торгівлі.</p> <p>Розміщення та облаштування всесезонних торгових майданчиків біля стаціонарних закладів ресторанного господарства.</p> <p>Розміщення та облаштування літніх торгових майданчиків.</p> <p>Розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності.</p> <p>Здійснення дрібнороздрібної торгівлі та надання послуг у сфері розваг, у тому числі тимчасової / святкової торгівлі.</p> <p>Погодження режиму роботи.</p> <p>Позначення товарів російського походження.</p> <p>Впорядкування торгівлі алкогольними та слабоалкогольними напоями.</p> <p>Організація та проведення аукціонів на право розміщення об'єктів літньої торгівлі.</p> <p>Правила торгівлі на ринках.</p> <p>Проведення аукціону на право розташування дрібнороздрібної торгівлі</p>
7.	Розміщення зовнішньої реклами та вивісок	<p>Зупинення надання дозволів на розміщення нових об'єктів зовнішньої реклами.</p> <p>Розміщення об'єктів зовнішньої реклами.</p> <p>Впорядкування розміщення рекламних конструкцій у центральній частині.</p> <p>Розміщення вивісок.</p> <p>Заборона встановлення переносних рекламно-інформаційних щитів на пішохідних доріжках, тротуарах та площах міста</p>
8.	Транспорт, паркування	<p>Фінансування видатків на компенсаційні виплати за пільговий проїзд електро- та автотранспортом на міських маршрутах загального користування.</p> <p>Тарифи на проїзд у міському пасажирському транспорті загального користування.</p> <p>Безкоштовний проїзд учнів у міському пасажирському транспорті.</p> <p>Тарифи на послуги з користування майданчиками для платного паркування.</p> <p>Надання послуг із перевезення пасажирів у міському пасажирському транспорті загального користування.</p> <p>Діяльність із забезпечення паркування.</p> <p>Конкурс із визначення операторів паркування.</p>

№ з/п	Сфера регулювання	Наявне регулювання
		<p>Перелік спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження транспортних засобів.</p> <p>Громадський контроль за роботою громадського транспорту.</p> <p>Заборона руху вантажних транспортних засобів</p>
9.	Місцеві податки та збори	<p>Податок на майно (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; податок на землю – земельний податок, плата за оренду землі).</p> <p>Збір за місця для паркування транспортних засобів.</p> <p>Туристичний збір.</p> <p>Транспортний податок</p>
10.	Житлово-комунальне господарство та встановлення окремих тарифів	<p>Тарифи на ритуальні послуги.</p> <p>Положення про дольову участь співвласників у поточному та капітальному ремонтах житлових будинків.</p> <p>Норми надання послуг із вивезення твердих побутових відходів.</p> <p>Оренда приміщень, що є об'єктом спільної власності в житлових будинках.</p> <p>Правила приймання стічних вод до систем централізованого водовідведення.</p> <p>Визначення виконавців послуг та затвердження тарифів на послуги з утримання будинків, споруд і прибудинкових територій.</p> <p>Надання дозволів на відключення житлових будинків від мереж централізованого тепlopостачання.</p> <p>Перелік послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій.</p> <p>Тарифи на житлово-комунальні послуги (з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, послуги з вивезення твердих побутових відходів).</p> <p>Ціни на платні роботи (послуги), які виконує архівний відділ органу місцевого самоврядування</p>
11.	Проведення концесійних, інвестиційних та інших конкурсів	<p>Проведення інвестиційних конкурсів на право встановлення зупинкових комплексів.</p> <p>Концесійний конкурс.</p> <p>Конкурсний відбір суб'єктів оціночної діяльності</p>
12.	Підтримка суб'єктів МСП	<p>Надання пільг зі сплати земельного податку, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.</p> <p>Надання пільг з орендної плати орендарям комунального майна</p>
13.	Інше	<p>Утримання домашніх тварин підприємствами, організаціями та громадянами.</p> <p>Заборона розміщення символіки неіснуючих та невизнаних держав.</p> <p>Утримання домашніх тварин підприємствами, організаціями і громадянами.</p> <p>Оплачувані громадські роботи.</p> <p>Заборона феєрверків</p>

Аналіз за змістовим напрямом було здійснено задля виявлення найбільш проблемних для бізнесу регулювань, що містяться в чинних регуляторних актах та інших офіційних документах місцевої влади. Водночас слід зауважити, що підприємці не завжди здатні оцінити правомірність і доцільність вимог ОМС щодо встановлення тих чи інших регуляцій. Тому під час аналізу місцевої нормативно-правової бази увагу було приділено тим нормам, що містять ризикові чинники, які ускладнюють ведення бізнесу та можуть бути усунуті на місцевому рівні (визначені методологією проведення ЕА місцевого бізнес-клімату). Зокрема, увагу зацентовано на тих регулюваннях, які є недоречними, обтяжливими з погляду подання надмірної кількості документів, тривалості процедури тощо.

Під час дослідження за критеріями, визначеними методологією проведення експрес-аналізу місцевого бізнес-клімату, було опрацьовано НПА тих сфер регулювання, які можуть мати найбільший вплив на розвиток бізнесу, а саме:

- адміністративні послуги,
- земельні відносини,
- комунальне майно,
- містобудування та архітектура, зовнішня реклама,
- торгівля, послуги та розваги, ресторанне господарство,
- місцеві податки та збори, інші платежі до місцевого бюджету,
- регуляторна діяльність (особливістю цієї сфери є те, що вона регламентує процедурний напрям вказаних вище сфер).

Водночас дослідження не мало на меті виявити всі негативні чинники в усіх регуляторних актах та інших нормативних документах. Але, зважаючи на наявність у деяких регуляторних актах певних протиправних норм, можна зробити припущення, що подібні вимоги є і в інших схожих рішеннях ОМС.

2.1. Адміністративні послуги для бізнесу

У всіх містах-партнерах функціонують ЦНАПи, у великих містах додатково створено філії. Окремі ЦНАПи мають власні сайти. Інформацію про час прийому й місце розташування розміщено на всіх сайтах. Дані щодо порядків надання АП здебільшого систематизовано за надавачами послуг, а не сферами регулювання. Вибірковим опрацюванням інформаційних карток виявлено, що на вказаних сайтах розміщено не всі порядки АП, надаваних у відповідних ЦНАПах. Позитивно, що в деяких містах реалізовано клієнтоорієнтовані сервіси: онлайн-послуги, попередній запис на прийом, відстеження стану надання АП.

Вінницька область

Вінниця

До складу ЦНАП «Прозорий офіс» входять: центральне відділення, три територіальні відділення та сім віддалених робочих місць. ЦНАП має окремий сайт «Прозорий офіс», де розміщено положення, графік прийому, статистику, посилання на онлайн-послуги та реалізовано можливості щодо попереднього запису й відстеження проходження процедури. Інформацію про адміністративні послуги згруповано за надавачами.

Жмеринка

Інформацію про ЦНАП розміщено на сайті МР в розділі «Прозоре місто / ЦНАП». Затверджено положення й регламент ЦНАП. Інформацію про адміністративні послуги згруповано за надавачами.

Хмільник

Дані про ЦНАП розміщено на офіційному веб-порталі в розділі «Послуги / ЦНАП», затверджено положення про Центр надання адміністративних послуг та регламент його роботи. Так само, як і у 2016 році, немає переліку та порядків надання адміністративних послуг, за винятком розміщених у 2019-му інформаційних і технологічних карток управління Держгеокадастру.

Ладижин

Інформація про ЦНАП знаходиться в розділі «Організаційно-правова сфера / ЦНАП». Розміщено інформаційні картки; адміністративні послуги згруповано за надавачами. Вимогу про не передбачений чинним законодавством дозвіл на об'єкт торгівлі, виявлену під час ЕА у 2016 році, скасовано.

Запорізька область

Запоріжжя

ЦНАП становлять 6 філій, передбачено функцію «мобільний адміністратор». Інформацію про діяльність ЦНАП розміщено на сайті МР у розділі «Економіка / Адміністративні послуги», а також на сайті департаменту надання АП та розвитку підприємництва. Адміністративні послуги в переліку згруповано за надавачами.

Бердянськ

Дані про надання адміністративних послуг розміщено на головній сторінці сайту МР у розділі ЦНАП. Крім офісу ЦНАП, прийом здійснюють на дев'яти віддалених робочих місцях, передбачено послугу «Мобільний офіс» для осіб з особливими потребами. Є посилання на онлайн-послуги. Реалізовано можливість попереднього запису на прийом. Інформаційні карти згруповано за надавачем АП.

Мелітополь

Інформацію про надання АП розміщено на сайті ЦНАП, у т.ч. є посилання на послуги онлайн, можливість перевірки стану розгляду звернення, а також виїзне обслуговування окремих категорій громадян. На сайті інформацію про адміністративні послуги систематизовано за сферами регулювання.

Енергодар

Інформація щодо адміністративних послуг знаходиться на головній сторінці сайту МР ЦНАП «Єдиний офіс». Є посилання на онлайн-послуги. Порядки надання АП систематизовано за сферами регулювання.

Івано-Франківська область

Івано-Франківськ

До складу ЦНАП входить головний офіс, три територіальні підрозділи та шість віддалених робочих місць. Інформацію про адміністративні послуги розміщено на окремому сайті ЦНАП, у т.ч. посилання на електронні послуги; реалізовано «мобільний адміністратор», можливість оплати за надання АП, перевірки стану звернення, стану черги, попереднього

запису на прийом. Порядки надання адміністративних послуг систематизовано за сферами регулювання та надавачами, а також є версії англійською та польською мовами.

Долина

Під час проведення ЕА у 2016 році в місті не було ЦНАПу. На цей час ЦНАП утворено, у т.ч. чотири віддалені робочі місця. Дані про надання послуг розміщено на відповідному сайті. Реалізовано можливість надання послуг онлайн, є посилання на державні е-послуги. Порядки надання АП згруповано за сферами регулювання.

Яремче

У місті функціонує ЦНАП. На головній сторінці сайту МР розміщено розділ ЦНАП, що містить схему проїзду, контакти, графік роботи та фото приміщень ЦНАПу. Слід зазначити, що під час проведення ЕА у 2016 році на сайті МР не було інформаційних карток. На цей час перелік АП розміщено в розділі «Портал відкритих даних».

Коломия

Інформацію про функціонування ЦНАП розміщено на відповідному веб-порталі. На сайті є посилання на електронні послуги, реалізовано можливість перевірки стану звернення, стану черги, попереднього запису на прийом. Порядки надання адміністративних послуг систематизовано за сферами регулювання та надавачами.

Полтавська область

Полтава

Дані про адміністративні послуги розміщено на сайті управління адміністративних послуг у розділі «ЦНАП». Інформацію про надавані послуги згруповано у два переліки: адміністративні та дозвільні, у кожному з яких послуги систематизовано за надавачами, при цьому порядки надання окремих дозволів (наприклад, на виконання будівельних робіт) містяться в переліку «Адміністративні послуги». Порядок отримання погоджень на встановлення режимів роботи розміщено поза розділом «ЦНАП» у розділі «Розвиток підприємництва».

Горішні Плавні

Розділ «Адміністративні послуги» міститься на головній сторінці сайту МР. Прийом відвідувачів здійснюють в офісі ЦНАПу та на двох віддалених робочих місцях. Перелік послуг систематизовано за сферами регулювання та суб'єктами надання АП.

Кременчук

Надання адміністративних послуг відбувається в центральному офісі та двох відділах. Міський ЦНАП має власний веб-портал, де розміщено посилання на електронні послуги, є можливості перевірки стану замовлення послуги, попереднього запису на прийом. Порядки надання адміністративних послуг систематизовано за сферами регулювання та надавачами.

Миргород

На офіційному веб-порталі дані про адміністративні послуги розміщено в розділі «Інформація управлінь і відділів / Адміністративні послуги». Перелік АП сформовано за надавачами послуг. Не всі інформаційні картки доступні для перегляду.

2.1.1. Змістовий напрям

У таблиці 4 наведено дані в розрізі областей і міст про порушення, виявлені під час вибіркового опрацювання порядків надання адміністративних послуг.

Таблиця 4. Негативні чинники в місцевих НПА, що регулюють надання адміністративних послуг у містах-партнерах

Область	Місто	Негативні чинники
Вінницька	Вінниця	вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру; вимога до суб'єкта звернення про надання документів або інформації, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні органів влади
	Жмеринка	вимога до суб'єкта звернення про надання документів або інформації, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні органів влади; видача дозвільного документа, назва якого не відповідає Закону України «Про перелік документів дозвільного характеру»; вимога про надання документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, у т.ч. документа дозвільного характеру, які не визначені законом
	Хмільник	не виявлено
	Ладизин	установлення строку надання адміністративної послуги, що перевищує встановлений законом; вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру
Запорізька	Запоріжжя	вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру; вимога до суб'єкта звернення про надання документів або інформації, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні органів влади; перевищення повноважень щодо надання АП
	Бердянськ	перевищення повноважень щодо надання АП; вимога до суб'єкта звернення про надання документів або інформації, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні органів влади
	Мелітополь	перевищення повноважень щодо надання АП; вимога про надання документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, у т.ч. документа дозвільного характеру, які не визначені законом
	Енергодар	перевищення повноважень щодо надання АП; вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру

Область	Місто	Негативні чинники
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	вимога про надання документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, у т.ч. документа дозвільного характеру, які не визначені законом
	Долина	перевищення повноважень щодо надання АП; вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру; вимога до суб'єкта звернення про надання документів або інформації, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні органів влади
	Яремче	не виявлено
	Коломия	вимога про надання документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, у т.ч. документа дозвільного характеру, які не визначені законом
Полтавська	Полтава	перевищення повноважень щодо надання АП
	Горішні Плавні	вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру; перевищення повноважень щодо надання АП
	Кременчук	перевищення повноважень щодо надання АП
	Миргород	вимога про надання документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, у т.ч. документа дозвільного характеру, які не визначені законом; вимога до суб'єкта звернення про надання документів або інформації, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні органів влади

У результаті опрацювання інформаційних карток (вибіркового) і даних реєстрів чинних регуляторних актів було виявлено такі характерні змістові порушення:

1. Порушення ч. 5 ст. 9 Закону України «Про адміністративні послуги», ч. 1 ст. 4 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», а саме: вимога про надання документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, у т.ч. документа дозвільного характеру, які не визначені законом.
2. Порушення ч. 7 ст. 9 Закону України «Про адміністративні послуги», а саме: вимога до суб'єкта звернення про надання документів або інформації, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ або організацій, що належать до сфери їх управління.
3. Порушення ст. 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Однак окремі ОМС ухвалюють рішення щодо надання дозвільних документів поза межами повноважень.
4. Порушення ст. 4-1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», а саме: вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру.

5. У деяких нормативних актах ОМС передбачено необґрунтовані дискреційні повноваження суб'єктів ухвалення рішень через використання зворотів на кшталт «посадова особа має право...», «заявнику може бути відмовлено...» або оцінних суджень на зразок «належний зовнішній вигляд об'єкта», «соціальна значущість об'єкта».

Під час фокус-групових досліджень представники бізнесу визначили чинники нерегуляторного середовища у сфері надання адміністративних послуг, а також критичні послуги, яких бракує.

2.1.2. Нерегуляторні чинники

Зведені дані щодо негативних усталених практик у розрізі міст наведено в таблиці 5.

Таблиця 5. Негативні усталені практики надання адміністративних послуг у містах-партнерах

Область	Місто	Наявні проблеми
Вінницька	Вінниця	<ul style="list-style-type: none"> обтяжливі процедури під час отримання документів дозвільного характеру; недостатня якість консультаційних послуг
	Жмеринка	<ul style="list-style-type: none"> не зазначено
	Хмільник	<ul style="list-style-type: none"> недостатня якість консультаційних послуг
	Ладижин	<ul style="list-style-type: none"> обмежений штат ЦНАП, що призводить до порушення строків надання АП
Запорізька	Запоріжжя	<ul style="list-style-type: none"> обтяжливі процедури під час отримання документів дозвільного характеру (частина МСП позитивно оцінила роботу ЦНАП); надання немотивованих відмов
	Бердянськ	<ul style="list-style-type: none"> ускладнений доступ до інформації
	Мелітополь	<ul style="list-style-type: none"> ускладнений доступ до інформації
	Енергодар	<ul style="list-style-type: none"> порушення встановлених законодавством строків надання адміністративних послуг колегіальними органами
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	<ul style="list-style-type: none"> порушення встановлених законодавством строків надання адміністративних послуг; надмірні вимоги до суб'єктів господарювання щодо отримання документів дозвільного характеру; складність отримання інформації про послуги, які надають комунальні підприємства для бізнесу
	Долина	<ul style="list-style-type: none"> недостатній рівень якості консультацій щодо ведення підприємницької діяльності; складні, незрозумілі процедури отримання погоджень, дозволів
	Яремче	<ul style="list-style-type: none"> не зазначено
	Коломия	<ul style="list-style-type: none"> немає інформаційно-консультаційної підтримки бізнесу

Область	Місто	Наявні проблеми
Полтавська	Полтава	<ul style="list-style-type: none"> не забезпечено надання комплексних послуг для різних сфер бізнесу; інформація на офіційному сайті МР не сфокусована для підприємців, складна для користування, несистемна, без організації зворотного зв'язку
	Горішні Плавні	<ul style="list-style-type: none"> корупція під час здійснення дозвільних процедур; вимоги про надання документів, не передбачених законодавством
	Кременчук	<ul style="list-style-type: none"> нестача консультаційних послуг для підприємців-початківців
	Миргород	<ul style="list-style-type: none"> ускладнений пошук необхідної інформації про чинні регулювання, застарілий сайт МР

Зведені дані щодо негативних усталених практик свідчать про те, що на місцевому рівні нерегуляторні порушення також мають типовий характер.

Якщо порівнювати з 2016 роком, то можна відзначити зменшення кількості нарікань на формальний характер функціонування ЦНАПів, що виявлявся в необхідності додаткового звернення заявника безпосередньо до суб'єкта надання адміністративної послуги поза межами ЦНАП.

Залишається актуальною практика недостатньої якості консультаційних послуг, що насамперед виявляється у відсутності комплексних консультацій щодо певних видів бізнесу, натомість інформація надається про окремі АП, у т.ч. документи дозвільного характеру. Відсутність такої інформаційно-консультаційної підтримки чинить особливо несприятливий вплив на підприємців-початківців.

Іншим виявом такої неклієнтоорієнтованості є відзначений учасниками фокус-групи ускладнений пошук інформації про адміністративні послуги на сайті ОМС, її слабка структурованість і проблематичність оцінки її актуальності.

Представники бізнесу вказали на випадки витребування документів, що є в наявності в ОМС, або додаткових документів, що не передбачені законами, а також на порушення строків надання АП й непрозорість процедур. Утім, кількість таких скарг проти результатів ЕА 2016 року зменшилася.

Під час фокус-групи представники МСП різних міст-партнерів звернули увагу на послуги, яких бракує бізнесові в наданні адміністративних послуг.

Зведені дані відображено в таблиці 6.

Таблиця 6. Критичні послуги у сфері надання адміністративних послуг у розрізі міст-партнерів

Область	Місто	Критичні послуги
Вінницька	Вінниця	▪ спростити доступ до інформації
	Жмеринка	▪ спростити доступ до інформації
	Хмільник	▪ спростити доступ до інформації
	Ладизин	▪ спростити доступ до інформації
Запорізька	Запоріжжя	▪ запровадити надання фахової консультації щодо започаткування та ведення бізнесу в розрізі виду діяльності
	Бердянськ	▪ спростити доступ до інформації про можливості започаткування та ведення бізнесу в місті, ▪ створити чат-бот для представників бізнесу
	Мелітополь	▪ не зазначено
	Енергодар	▪ не зазначено
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	▪ розробити веб-сайт лише для бізнесу з актуальною, систематизованою інформацією, у т.ч. чат-бот
	Долина	▪ спростити доступ до інформації про можливості започаткування та ведення бізнесу
	Яремче	▪ не зазначено
	Коломия	▪ запровадити інформаційно-консультативну підтримку, у т.ч. онлайн
Полтавська	Полтава	▪ створити відкритий віртуальний майданчик для бізнесу на сайті МР
	Горішні Плавні	▪ не зазначено
	Кременчук	▪ не зазначено
	Миргород	▪ спростити доступ до інформації про можливості започаткування та ведення бізнесу, оновити сайт МР

Отже, МСП потребують таких послуг, які може поліпшити / запровадити місцева влада:

1. Надання комплексної консультативної підтримки щодо започаткування та ведення бізнесу, у т.ч. через запровадження онлайн-підтримки (чат-ботів).
2. Удосконалення розміщення інформації на сайтах ОМС, у т.ч. завдяки систематизації, актуалізації, використанню клієнтоорієнтованого підходу.

2.2. Торгівля та послуги, ресторанне господарство

2.2.1. Змістовий напрям

У таблиці 7 наведено зведені дані в розрізі областей і міст про порушення, допущені в регуляторних актах щодо торгівлі та послуг, ресторанного господарства.

Таблиця 7. Негативні чинники в місцевих НПА, що регулюють питання торгівлі, послуг та розваг, ресторанного господарства в містах-партнерах

Область	Місто	Рішення, що містять негативні для бізнесу чинники	Негативні чинники
Вінницька	Вінниця	Про встановлення режиму роботи закладів торгівлі, ресторанного господарства, сфери послуг та розваг	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтований перелік документів, ■ необґрунтовані підстави для відмови, ■ додаткові обмеження, ■ перевищення повноважень
	Жмеринка	Про затвердження Правил торгівлі на ринках	<ul style="list-style-type: none"> ■ формально чинні норми
		Про погодження розташування на об'єктах благоустрою закладів та об'єктів торгівлі, ресторанного господарства, сфери послуг і розваг та проведення ярмарків	<ul style="list-style-type: none"> ■ надання АП, що не передбачена законами, ■ необґрунтований перелік документів, ■ необґрунтовані підстави для відмови, ■ перевищення повноважень
	Хмільник	Про встановлення режиму роботи закладів торгівлі, ресторанного господарства, сфери послуг та розваг	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтований перелік документів, ■ перевищення повноважень
		Про затвердження Правил торгівлі на ринках	<ul style="list-style-type: none"> ■ формально чинні норми
Ладижин	Про затвердження Правил торгівлі на ринках	<ul style="list-style-type: none"> ■ формально чинні норми 	
Запорізька	Запоріжжя	Про порядок розміщення об'єктів ресторанного господарства, торговельного, побутового, соціально-культурного та іншого призначення	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтований перелік документів, ■ необґрунтовані дискретні повноваження, ■ перевищення повноважень
		Про умови музичного супроводження на літніх майданчиках	<ul style="list-style-type: none"> ■ додаткові обмеження, ■ перевищення повноважень

Область	Місто	Рішення, що містять негативні для бізнесу чинники	Негативні чинники
		Про затвердження Положень, що регулюють правовідносини функціонування тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності та об'єктів дрібнороздрібної торговельної мережі	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтований перелік документів, ■ необґрунтовані дискретні повноваження, ■ перевищення повноважень
	Бердянськ	Про затвердження Правил торгівлі на ринках	<ul style="list-style-type: none"> ■ додаткові обмеження, ■ перевищення повноважень
		Про встановлення режиму роботи закладів торгівлі, ресторанного господарства, сфери послуг та розваг	<ul style="list-style-type: none"> ■ надання АП, що не передбачена законами, ■ необґрунтований перелік документів, ■ додаткові обмеження, ■ перевищення повноважень
	Мелітополь	Про затвердження Порядку погодження режиму роботи об'єктів торгівлі, ресторанного господарства та сфери послуг	<ul style="list-style-type: none"> ■ надання АП, що не передбачена законами, ■ необґрунтований перелік документів, ■ перевищення повноважень
	Енергодар	Про порядок розміщення тимчасових споруд під час проведення ярмарок	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтований перелік документів, ■ перевищення повноважень
		Про встановлення режиму роботи	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтований перелік документів, ■ перевищення повноважень
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	Про затвердження Порядку розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності	<ul style="list-style-type: none"> ■ перевищення повноважень
	Долина	Про затвердження Порядку розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності	<ul style="list-style-type: none"> ■ додаткові обмеження, ■ перевищення повноважень
	Яремче	Про затвердження Порядку розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності	<ul style="list-style-type: none"> ■ перевищення повноважень
	Коломия	Інформаційна картка продовження терміну дії паспорта прив'язки тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтований перелік документів

Область	Місто	Рішення, що містять негативні для бізнесу чинники	Негативні чинники
Полтавська	Полтава	Про порядок розміщення тимчасових споруд	<ul style="list-style-type: none"> перевищення повноважень
		Про встановлення режиму роботи	<ul style="list-style-type: none"> необґрунтований перелік документів, додаткові обмеження, перевищення повноважень
	Горішні Плавні	Про встановлення режиму роботи	<ul style="list-style-type: none"> необґрунтований перелік документів, додаткові обмеження, перевищення повноважень
		Погодження розміщення на об'єктах благоустрою пересувних тимчасових споруд для здійснення сезонної торгівлі	<ul style="list-style-type: none"> необґрунтований перелік документів
	Кременчук	Про встановлення режиму роботи	<ul style="list-style-type: none"> надання АП, що не передбачена законами, необґрунтований перелік документів
Миргород	Про встановлення режиму роботи	<ul style="list-style-type: none"> необґрунтований перелік документів, додаткові обмеження, перевищення повноважень 	

На підставі ЕА у 16 містах-партнерах виявлено низку тією чи іншою мірою спільних недоліків, а саме:

1. Надання адміністративних послуг, у т.ч. документів дозвільного характеру, не передбачених законами України (погодження розташування об'єкта торгівлі, погодження режиму роботи об'єкта торгівлі);
2. Вимога про надання документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, які не визначені законом, у т.ч. документів або інформації, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні органів влади (витяг або виписка з ЄДР);
3. Встановлення переліку підстав для відмови в наданні адміністративної послуги, що не передбачені законами;
4. Встановлення інших вимог та обмежень, які має виконувати суб'єкт господарювання та які є додатковим адміністративним навантаженням (встановлення відеокамер, «тривожної» кнопки, заборона виступу музичних гуртів, солістів, діджеїв і використання караоке на сезонних літніх майданчиках; обов'язок повідомити про припинення функціонування закладу, контроль встановленого режиму);
5. Необґрунтовані дискретні повноваження;
6. Формально чинні норми: вимоги про надання вже скасованих форм документів, посилання на рішення, які втратили чинність.

Отже, передбачене ст. 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» повноваження ОМС щодо встановлення за погодженням із власниками зручного для населення режиму роботи підприємств сфери обслуговування, яке може бути використане для аналізу та стимулювання розвитку мережі торгівлі, послуг, ресторанних закладів, ОМС здебільшого перевищують, і воно стає додатковим адміністративним тиском на МСП.

2.2.2. Нерегуляторні чинники

Під час фокус-групових досліджень представники бізнесу та інші зацікавлені учасники сформулювали негативні усталені практики.

Зведені дані щодо негативних усталених практик у розрізі міст наведено в таблиці 8.

Таблиця 8. Негативні усталені практики у сфері торгівлі та послуг, ресторанного господарства в містах-партнерах

Область	Місто	Наявні проблеми
Вінницька	Вінниця	<ul style="list-style-type: none"> ▪ нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція), ▪ стихійна торгівля
	Жмеринка	<ul style="list-style-type: none"> ▪ нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція), ▪ стихійна торгівля, ▪ нестача консультативної підтримки щодо участі в публічних закупівлях онлайн, ▪ скорочення споживчого ринку
	Хмільник	<ul style="list-style-type: none"> ▪ скорочення споживчого ринку, ▪ відокремленість санаторних закладів і відпочивальників від споживчого ринку міста, частково через віддалене розташування, ▪ нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція), ▪ стихійна торгівля
	Ладизин	<ul style="list-style-type: none"> ▪ скорочення споживчого ринку, ▪ обтяжливість фіскалізації, ▪ регулярні перебої електропостачання, що негативно впливає на торговельну діяльність, ▪ немає спортивних, рекреаційних зон для організації нових послуг, ▪ нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція)
Запорізька	Запоріжжя	<ul style="list-style-type: none"> ▪ нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція), ▪ стихійна торгівля, ▪ обтяжлива процедура надання паспорта прив'язки, ▪ обтяжливість запровадження НАССР, ▪ обтяжливість фіскалізації, ▪ тиск контролюючих органів
	Бердянськ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція), ▪ стихійна торгівля, ▪ надання сезонних дозволів на розміщення торгових точок місцевим підприємцям, які не беруть участі у благоустрої, ▪ обтяжливість запровадження НАССР

Область	Місто	Наявні проблеми
	Мелітополь	<ul style="list-style-type: none"> обтяжливість запровадження НАССР, обтяжливість фіскалізації, обтяжливість і хаотичність розміщення тимчасових споруд, нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція), стихійна торгівля
	Енергодар	<ul style="list-style-type: none"> обтяжливість фіскалізації, тиск контролюючих органів
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	<ul style="list-style-type: none"> обтяжливість запровадження НАССР, обтяжливість фіскалізації, тиск контролюючих органів, нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція) стихійна торгівля
	Долина	<ul style="list-style-type: none"> обтяжливість запровадження НАССР, обтяжливість фіскалізації, тиск контролюючих органів, нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція)
	Яремче	<ul style="list-style-type: none"> нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція)
	Коломия	<ul style="list-style-type: none"> нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція), нестача інформаційної підтримки
Полтавська	Полтава	<ul style="list-style-type: none"> обтяжлива щорічна процедура відкриття літніх майданчиків, обтяжливість запровадження НАССР, обтяжливість фіскалізації, нестача інформаційної підтримки, нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція), стихійна торгівля
	Горішні Плавні	<ul style="list-style-type: none"> нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція)
	Кременчук	<ul style="list-style-type: none"> скорочення споживчого ринку, обтяжливість фіскалізації, нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція)
	Миргород	<ul style="list-style-type: none"> обтяжливість фіскалізації, нестача консультативної підтримки щодо участі в публічних закупівлях онлайн, захисту інтересів бізнесу, нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція)

Серед основних негативних усталених практик є й ті, на які вже вказували представники МСП під час ЕА у 2016 році, а саме:

- нелегальне зайняття підприємницькою діяльністю (недобросовісна конкуренція);
- стихійна торгівля.

Крім того, підприємці акцентували увагу на нових проблемних питаннях:

- обтяжливість фіскалізації, нестача консультативної підтримки;
- обтяжливість запровадження системи менеджменту безпеки харчової продукції відповідно до НАССР (характерно для малого бізнесу);
- регулярний тиск органів Держпродспоживслужби, ДФС, Держпраці;
- скорочення споживчого ринку (характерно для невеликих міст).

Під час фокус-груп підприємці з міст-партнерів зазначили, яких послуг або нереалізованих можливостей потребують у сфері торгівлі, послуг і розваг, ресторанного господарства. Зведені дані відображено в таблиці 9.

Таблиця 9. Критичні послуги / можливості з підтримки бізнесу, яких бракує у сфері торгівлі та послуг, ресторанного господарства

Область	Місто	Критичні послуги / можливості
Вінницька	Вінниця	<ul style="list-style-type: none"> ▪ стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів, ▪ мінімізація стихійної торгівлі
	Жмеринка	<ul style="list-style-type: none"> ▪ стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів, ▪ мінімізація стихійної торгівлі, ▪ інформаційна підтримка щодо участі в публічних закупівлях, у виході на зовнішні ринки
	Хмільник	<ul style="list-style-type: none"> ▪ активізація маркетингових заходів для залучення відпочивальників, ▪ стимулювання МСП до розвитку інфраструктури, ▪ стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів, ▪ мінімізація стихійної торгівлі
	Ладижин	<ul style="list-style-type: none"> ▪ стимулювання МСП до розвитку інфраструктури, ▪ стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів
Запорізька	Запоріжжя	<ul style="list-style-type: none"> ▪ стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів, ▪ мінімізація стихійної торгівлі, ▪ інформаційна підтримка щодо фіскалізації, захисту законних інтересів бізнесу, запровадження НАССР
	Бердянськ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ відновлення дієвої, масової ярмаркової, виставкової діяльності, ▪ стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів, ▪ мінімізація стихійної торгівлі
	Мелітополь	<ul style="list-style-type: none"> ▪ стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів, ▪ мінімізація стихійної торгівлі
	Енергодар	<ul style="list-style-type: none"> ▪ стимулювання МСП до розвитку інфраструктури

Область	Місто	Критичні послуги / можливості
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	<ul style="list-style-type: none"> інформаційна підтримка щодо фіскалізації, захисту законних інтересів бізнесу, запровадження НАССР
	Долина	<ul style="list-style-type: none"> стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів, інформаційна підтримка щодо фіскалізації, захисту законних інтересів бізнесу, запровадження НАССР
	Яремче	<ul style="list-style-type: none"> стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів, інформаційна підтримка туристів
	Коломия	<ul style="list-style-type: none"> інформаційна підтримка щодо фіскалізації, захисту законних інтересів бізнесу, запровадження НАССР, стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів
Полтавська	Полтава	<ul style="list-style-type: none"> стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів, інформаційна підтримка щодо фіскалізації, захисту законних інтересів бізнесу, запровадження НАССР
	Горішні Плавні	<ul style="list-style-type: none"> інформаційна підтримка щодо виходу на зовнішні ринки
	Кременчук	<ul style="list-style-type: none"> стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів, інформаційна підтримка щодо фіскалізації, захисту законних інтересів бізнесу
	Миргород	<ul style="list-style-type: none"> стимулювання легалізації незареєстрованих бізнесів, сприяння розвитку споживчого ринку

Отже, типовими є такі нереалізовані послуги та можливості:

1. Впровадження дієвих заходів щодо легалізації незареєстрованих бізнесів.
2. Мінімізація стихійної торгівлі.
3. Інформаційна підтримка з питань регулювання сфери торгівлі, послуг і ресторанного господарства, насамперед щодо:
  - фіскалізації,
  - запровадження системи управління відповідно до НАССР,
  - захисту законних інтересів бізнесу від тиску контролюючих органів.

2.3. Земельні відносини

2.3.1. Змістовий напрям

У таблиці 10 наведено зведені дані в розрізі областей і міст про порушення, зроблені в регуляторних актах, що регулюють земельні відносини.

Таблиця 10. Негативні чинники в місцевих НПА, що регулюють земельні відносини в містах-партнерах

Область	Місто	Рішення, що містять негативні для бізнесу чинники	Негативні чинники	
Вінницька	Вінниця	Про оренду земельних ділянок	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень 	
		Про самоврядний контроль за використанням та охороною земель	<ul style="list-style-type: none"> ■ перевищення повноважень органу місцевого самоврядування, ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень 	
	Жмеринка	не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> ■ не досліджувалося 	
	Хмільник	Про самоврядний контроль за використанням та охороною земель	<ul style="list-style-type: none"> ■ перевищення повноважень органу місцевого самоврядування, ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень 	
Запорізька	Запоріжжя	не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> ■ не досліджувалося 	
		Бердянськ	не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> ■ не досліджувалося
		Мелітополь	не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> ■ не досліджувалося
	Енергодар	Про самоврядний контроль за використанням та охороною земель	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень 	
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	Про оренду земельних ділянок	<ul style="list-style-type: none"> ■ завищені вимоги до суб'єкта господарювання, висунуті як умова реалізації ним свого права, ■ невизначеність вимог 	
		Про самоврядний контроль за використанням та охороною земель	<ul style="list-style-type: none"> ■ перевищення повноважень органу місцевого самоврядування, ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень, ■ неоднозначність і нечіткість формулювань 	
		Про порядок звільнення земельних ділянок, що зайняті без правових підстав	<ul style="list-style-type: none"> ■ перевищення повноважень органу місцевого самоврядування 	

Область	Місто	Рішення, що містять негативні для бізнесу чинники	Негативні чинники
	Долина	Інформаційна картка поновлення договору оренди земельної ділянки	<ul style="list-style-type: none"> витребування документів, не передбачених законодавством
	Яремче	Про оренду земельних ділянок	<ul style="list-style-type: none"> завищені / додаткові вимоги до МСП, висунуті як умова реалізації ним свого права, невизначеність вимог та адміністративних процедур
	Коломия	Про оренду земельних ділянок	<ul style="list-style-type: none"> завищені / протиправні вимоги до суб'єкта господарювання, висунуті як умова реалізації ним свого права
Полтавська	Полтава	не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> не досліджувалося
	Горішні Плавні	Про самоврядний контроль за використанням та охороною земель	<ul style="list-style-type: none"> перевищення повноважень органу місцевого самоврядування, необґрунтоване розширення дискреційних повноважень, неоднозначність і нечіткість формулювань
	Кременчук	не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> не досліджувалося
	Миргород	не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> не досліджувалося

Отже, у нормативно-правових актах, що регулюють земельні питання, було виявлено такі найпоширеніші змістові порушення:

1. Перевищення повноважень щодо самоврядного контролю за охороною земель. Згідно зі ст. 19 Конституції України органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Законами ОМС не надано права встановлювати порядки здійснення самоврядного контролю за використанням та охороною земель територіальної громади.
2. Необґрунтоване розширення дискретних повноважень щодо підстав, тривалості, способів контролю використання земель, а також унормування можливості ОМС змінювати хід адміністративної процедури через використання зворотів на кшталт «може встановлювати», «незадовільний естетичний вигляд».
3. Витребування документів, не передбачених чинним законодавством (наприклад, у разі ухвалення рішення про згоду на передання земельної ділянки в суборенду або про поновлення договору оренди встановлено вимоги про надання копій відповідних договорів, копій установчих документів).

Під час фокус-групових досліджень представники бізнесу та інші зацікавлені учасники сформулювали негативні усталені практики регулювання земельних відносин, а також критичні послуги й можливості, яких бракує.

2.3.2. Нерегуляторні чинники

Зведені дані щодо негативних усталених практик у розрізі міст наведено в таблиці 11.

Таблиця 11. Негативні усталені практики регулювання земельних відносин у містах-партнерах

Область	Місто	Наявні проблеми
Вінницька	Вінниця	▪ не зазначено
	Жмеринка	▪ не зазначено
	Хмільник	▪ не зазначено
	Ладизин	▪ не зазначено
Запорізька	Запоріжжя	▪ непрозорі процедури надання земельних ділянок
	Бердянськ	▪ неможливість отримати в оренду земельну ділянку для провадження підприємницької діяльності в межах берегозахисної смуги
	Мелітополь	▪ немає інформації про вільні земельні ділянки
	Енергодар	▪ нетривалий період, на який укладають договори оренди, ▪ порушення встановлених законодавством строків ухвалення рішень
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	▪ нетривалий період, на який укладають договори оренди
	Долина	▪ немає інформації про вільні земельні ділянки
	Яремче	▪ ускладнений доступ до земельних ділянок: дефіцит ділянок комунальної власності, висока ціна приватних, ▪ нетривалий період, на який укладають договори оренди
	Коломия	▪ не зазначено
Полтавська	Полтава	▪ ускладнений доступ до земельних ділянок
	Горішні Плавні	▪ непрозорі процедури надання земельних ділянок
	Кременчук	▪ ускладнений доступ до земельних ділянок: дефіцит ділянок комунальної власності, висока ціна приватних
	Миргород	▪ не зазначено

Зведені дані щодо негативних усталених практик свідчать про такі типові несприятливі чинники на місцевому рівні:

- нестача інформації про земельні ділянки, що можуть бути використані для розвитку бізнесу; бажано, щоб така інформація була повною та у зручній формі (електронний реєстр або мапа), оскільки публічна кадастрова карта може містити помилки;
- нетривалий період, на який укладають договори оренди землі під об'єктами нерухомості, що призводить до додаткового адміністративного навантаження, адже зазвичай такі договори продовжують на тих самих умовах;

- ускладнений доступ до земельних ділянок: дефіцит ділянок комунальної власності, висока ціна приватних.

Інформацію щодо критичних послуг або нереалізованих можливостей у сфері земельних відносин у розрізі міст-партнерів наведено в таблиці 12.

Таблиця 12. Критичні послуги / можливості з підтримки бізнесу, яких бракує у сфері земельних відносин

Область	Місто	Критичні послуги / можливості
Вінницька	Вінниця	▪ не зазначено
	Жмеринка	▪ не зазначено
	Хмільник	▪ залучати МСП до обговорення питань запровадження регуляцій
	Ладизин	▪ не зазначено
Запорізька	Запоріжжя	▪ зниження орендної плати
	Бердянськ	▪ неможливість отримати в оренду земельну ділянку для провадження підприємницької діяльності в межах берегозахисної смуги
	Мелітополь	▪ розробити карту земельних ділянок і комунального майна з вичерпною інформацією щодо актуального стану об'єктів та умов придбання
	Енергодар	▪ не зазначено
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	▪ не зазначено
	Долина	▪ не зазначено
	Яремче	▪ не зазначено
	Коломия	▪ не зазначено
Полтавська	Полтава	▪ не зазначено
	Горішні Плавні	▪ не зазначено
	Кременчук	▪ не зазначено
	Миргород	▪ розглянути можливість зниження орендної плати за землю та земельного податку

Отже, залишаються актуальними пропозиції, висловлені під час проведення експрес-аналізу минулого разу:

- надання вільного доступу до електронного реєстру земельних ділянок, що можуть бути надані в оренду чи власність суб'єктам господарювання. Створенню такого реєстру має передувати інвентаризація земель міста й визначення відповідних земельних ділянок;
- зниження орендної плати.

2.4. Комунальне майно

2.4.1. Змістовий напрям

У зв'язку з набуттям чинності Законом України «Про оренду державного та комунального майна» від 03.10.2019 р. № 157-IX і постановою КМУ «Деякі питання оренди державного та комунального майна» від 03.06.2020 р. № 483 чинні рішення ОМС потребують приведення у відповідність.

Негативні чинники, виявлені в рішеннях місцевої влади, наведено в таблиці 13.

Таблиця 13. Негативні чинники в місцевих НПА, що регулюють управління комунальним майном у містах-партнерах

Область	Місто	Рішення, що містять негативні для бізнесу чинники	Негативні чинники
Вінницька	Вінниця	Про оренду комунального майна	<ul style="list-style-type: none"> ■ витребування документів, що є в наявності в ОМС або які він може отримати відповідно до чинного законодавства, ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень
	Жмеринка	Про оренду комунального майна	<ul style="list-style-type: none"> ■ витребування документів, що є в наявності в ОМС або які він може отримати відповідно до чинного законодавства
	Хмільник	Про оренду комунального майна	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень
	Ладизин	Не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> ■ не досліджувалося
Запорізька	Запоріжжя	Про проведення конкурсів на право оренди об'єктів комунальної власності	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень
		Про визначення витрат на поліпшення орендованого майна	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень
		Про оренду комунального майна	<ul style="list-style-type: none"> ■ витребування документів, що є в наявності в ОМС або які він може отримати відповідно до чинного законодавства, ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень
	Бердянськ	Про Методику розрахунку орендної плати	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень
		Про відчуження майна, що є комунальною власністю	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень
		Про проведення конкурсу на право оренди комунального майна	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень
	Мелітополь	Про оренду комунального майна	<ul style="list-style-type: none"> ■ витребування документів, не передбачених законодавством
Енергодар	Не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> ■ не досліджувалося 	

Область	Місто	Рішення, що містять негативні для бізнесу чинники	Негативні чинники
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	Про оренду комунального майна	<ul style="list-style-type: none"> ■ невизначеність адміністративної процедури
		Про комісію з питань надання в оренду нежитлових приміщень та приватизації об'єктів комунальної власності	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень
		Про надання орендарю згоди на здійснення невід'ємних поліпшень	<ul style="list-style-type: none"> ■ невизначеність адміністративної процедури
	Долина	Не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> ■ не досліджувалося
	Яремче	Не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> ■ не досліджувалося
	Коломия	Не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> ■ не досліджувалося
Полтавська	Полтава	Про оренду комунального майна	<ul style="list-style-type: none"> ■ витребування документів, що є в наявності в ОМС або які він може отримати відповідно до чинного законодавства
	Горішні Плавні	Про методику розрахунку плати за оренду майна, яке перебуває в комунальній власності	<ul style="list-style-type: none"> ■ витребування документів, що є в наявності в ОМС або які він може отримати відповідно до чинного законодавства
	Кременчук	Не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> ■ не досліджувалося
	Миргород	Про оренду комунального майна	<ul style="list-style-type: none"> ■ витребування документів, що є в наявності в ОМС або які він може отримати відповідно до чинного законодавства, ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень

Найпоширенішими змістовими порушеннями, які містяться в нормативно-правових актах, що регулюють відносини у сфері комунального майна, є:

- необґрунтоване розширення дискретних повноважень, що полягає в:
  - установленні невичерпних переліків документів, які необхідно надати;
  - визначенні розмитих критеріїв відбору, вживанні оцінних суджень;
  - невизначеному терміні проведення конкурсу;
  - праві виконкому відмовити переможцю конкурсу за невизначених підстав;
  - невизначеності процедури відшкодування вартості невід'ємних поліпшень тощо;
- вимога про надання документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, які не визначені законом, у т.ч. документів або інформації, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні органів влади (витяг чи виписка з ЄДР, довідка про неприбутковий статус).

Під час фокус-групових досліджень представники бізнесу та інші зацікавлені учасники сформулювали негативні усталені практики регулювання у сфері комунального майна, а також критичні послуги й можливості, яких бракує.

2.4.2. Нерегуляторні чинники

Зведені дані щодо негативних усталених практик у розрізі міст наведено в таблиці 14.

Таблиця 14. Негативні усталені практики у сфері комунального майна в містах-партнерах

Область	Місто	Наявні проблеми
Вінницька	Вінниця	<ul style="list-style-type: none"> ■ обмежений доступ бізнесу до комунальних ресурсів
	Жмеринка	<ul style="list-style-type: none"> ■ обмежений доступ бізнесу до комунальних ресурсів
	Хмільник	<ul style="list-style-type: none"> ■ обмежений доступ бізнесу до комунальних ресурсів
	Ладизжин	<ul style="list-style-type: none"> ■ обмежений доступ бізнесу до комунальних ресурсів
Запорізька	Запоріжжя	<ul style="list-style-type: none"> ■ зарегульованість, непрозорість процедур надання комунального майна, ■ практика вимагання сплати благодійних внесків орендарями, ■ коротка тривалість договорів оренди комунального майна
	Бердянськ	<ul style="list-style-type: none"> ■ занедбаний стан комунального майна, ■ коротка тривалість договорів оренди комунального майна
	Мелітополь	<ul style="list-style-type: none"> ■ непрозорість процедур надання комунального майна, ■ занедбаний стан комунального майна, ■ коротка тривалість договорів оренди комунального майна
	Енергодар	<ul style="list-style-type: none"> ■ занедбаний стан комунального майна, ■ проблематичність компенсації невід'ємних поліпшень через короткий термін оренди, необізнаність МСП, ■ зростання вартості оренди внаслідок переоцінки вартості майна після ремонту, зробленого за рахунок МСП
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	<ul style="list-style-type: none"> ■ важкодоступність інформації про комунальне майно
	Долина	<ul style="list-style-type: none"> ■ занедбаний стан комунального майна, ■ важкодоступність інформації про комунальне майно
	Яремче	<ul style="list-style-type: none"> ■ важкодоступність інформації про комунальне майно, ■ коротка тривалість договорів оренди комунального майна
	Коломия	<ul style="list-style-type: none"> ■ не зазначено
Полтавська	Полтава	<ul style="list-style-type: none"> ■ нестача вільних приміщень комунальної власності невеликої площі
	Горішні Плавні	<ul style="list-style-type: none"> ■ непрозорість процедур надання комунального майна
	Кременчук	<ul style="list-style-type: none"> ■ нестача вільних приміщень комунальної власності
	Миргород	<ul style="list-style-type: none"> ■ неефективне використання комунального майна

За даними фокус-груп, бізнес вказує на загалом неефективне управління комунальним майном місцевою владою.

Основні проблемні питання у сфері комунального майна:

- немає вичерпної, актуальної інформації у зручному форматі. Інформацію про приміщення здебільшого розміщено без зазначення істотних характеристик, вона потребує систематизації та уточнення актуальності;
- низька інвестиційна привабливість комунального майна. Здебільшого об'єкти комунальної нерухомості перебувають у незадовільному стані, що для бізнесу має високі ризики через необхідність істотних витрат на ремонт при короткій тривалості договорів оренди.

Під час опитування учасників фокус-груп представники МСП міст-партнерів зазначили, яких послуг / можливостей вони потребують у сфері комунального майна. Зведені дані відображено в таблиці 15.

Таблиця 15. Критичні послуги / можливості з підтримки бізнесу, яких бракує у сфері комунального майна, у розрізі областей і міст-партнерів

Область	Місто	Критичні послуги / можливості
Вінницька	Вінниця	▪ не зазначено
	Жмеринка	▪ не зазначено
	Хмільник	▪ залучати бізнес до обговорення регуляцій
	Ладизин	▪ не зазначено
Запорізька	Запоріжжя	▪ не зазначено
	Бердянськ	▪ не зазначено
	Мелітополь	▪ розробити програму приватизації комунального майна, ▪ розробити карту земельних ділянок і комунального майна з вичерпною інформацією щодо актуального стану об'єктів та умов придбання
	Енергодар	▪ запровадити програму приватизації комунального майна (пропозицію не було підтримано одностайно)
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	▪ спростити доступ до інформації про комунальне майно
	Долина	▪ не зазначено
	Яремче	▪ не зазначено
	Коломия	▪ не зазначено
Полтавська	Полтава	▪ не зазначено
	Горішні Плавні	▪ забезпечити прозорі умови надання комунального майна в оренду
	Кременчук	▪ не зазначено
	Миргород	▪ запровадити програму приватизації комунального майна

Отже, за підсумками опитування представників бізнесу найбільш актуальними проблемними питаннями є:

1. Спрощення доступу до актуальної вичерпної інформації (стан, умови набуття тощо) про комунальне майно. Оптимальним було б створення електронного реєстру або мапи. Підприємці вважають перспективним можливість розміщення на такій мапі пропозицій щодо майна приватної власності.
2. Приватизація комунального майна. Набуття у власність комунального майна підприємці розглядають як інструмент нівелювання ризиків передання в оренду відремонтованого приміщення іншому суб'єкту господарювання, підвищення вартості оренди тощо, а для ОМС приватизація могла б стати способом підвищення ефективності управління комунальною власністю, насамперед тією, що потребує ремонту. Окремі підприємці зазначили, що в разі непрозорих умов приватизації – які подекуди спостерігаються під час оформлення оренди – є ризик набуття майна на правах власності недобросовісними набувачами.

2.5. Містобудування та архітектура, зовнішня реклама

2.5.1. Змістовий напрям

Позитивним у цій сфері є зниження більшістю ОМС міст-партнерів розміру пайової участі, тоді як за підсумками експрес-аналізу 2016 року було виявлено поширену практику встановлення максимально можливого розміру.

Окремі ОМС привели свої рішення у відповідність до чинного законодавства щодо скасування пайової участі з 2021 року.

Таблиця 16. Негативні чинники в місцевих НПА, що регулюють питання містобудування та архітектури в містах-партнерах

Область	Місто	Рішення, що містять негативні для бізнесу чинники	Негативні чинники
Вінницька	Вінниця	Залучення і використання коштів пайової участі у розвитку інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень, ■ потребує приведення у відповідність до законодавства у 2021 році
	Жмеринка	Не досліджувалося	<ul style="list-style-type: none"> ■ не досліджувалося
	Хмільник	Правила розміщення зовнішньої реклами	<ul style="list-style-type: none"> ■ вимога про надання документів, не визначених законодавством
	Ладизин	Положення про внесок забудовників об'єктів містобудування у розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> ■ необґрунтоване розширення дискретних повноважень, ■ потребує приведення у відповідність до законодавства у 2021 році

Область	Місто	Рішення, що містять негативні для бізнесу чинники	Негативні чинники	
Запорізька	Запоріжжя	Про переведення житлового приміщення в нежитлове	<ul style="list-style-type: none"> надання послуги, не передбаченої законодавством, вимога про надання документів, не визначених законом 	
		Про пайову участь у розвитку інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> потребує приведення у відповідність до законодавства у 2021 році 	
	Бердянськ	Порядок розміщення об'єктів зовнішньої реклами	<ul style="list-style-type: none"> необґрунтоване розширення дискретних повноважень, вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру 	
		Про пайову участь у розвитку інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> потребує приведення у відповідність до законодавства у 2021 році 	
		Про переведення житлового приміщення в нежитлове	<ul style="list-style-type: none"> надання послуги, не передбаченої законодавством, вимога про надання документів, не визначених законом 	
	Мелітополь	Порядок видачі дозволів на розміщення зовнішньої реклами	<ul style="list-style-type: none"> вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру 	
		Про пайову участь у розвитку інфраструктури	<ul style="list-style-type: none"> витребування документів, що є в наявності в ОМС або які він може отримати згідно із чинним законодавством, потребує приведення у відповідність до законодавства у 2021 році 	
		Про переведення жилих приміщень у нежилі	<ul style="list-style-type: none"> надання послуги, не передбаченої законодавством, вимога про надання документів, не визначених законом 	
	Івано-Франківська	Івано-Франківськ	Положення про порядок присвоєння (зміну) та реєстрації адрес об'єктів нерухомості	<ul style="list-style-type: none"> обтяження отримання адміністративної послуги процедурами, невизначеність адміністративної процедури
			Про пайову участь замовників будівництва	<ul style="list-style-type: none"> потребує приведення у відповідність до законодавства у 2021 році
Про затвердження нової редакції Порядку розміщення зовнішньої реклами			<ul style="list-style-type: none"> витребування документів, що є в наявності в ОМС або які він може отримати відповідно до чинного законодавства, необґрунтоване розширення дискретних повноважень 	

Область	Місто	Рішення, що містять негативні для бізнесу чинники	Негативні чинники
	Долина	Про пайову участь замовників будівництва	<ul style="list-style-type: none"> обтяжливі умови, невизначеність адміністративної процедури, потребує приведення у відповідність до законодавства у 2021 році
		Про розміщення зовнішньої реклами	<ul style="list-style-type: none"> витребування документів, що є в наявності в ОМС або які він може отримати відповідно до чинного законодавства, необґрунтоване розширення дискретних повноважень, вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру
		Про переведення жилих приміщень у нежилі	<ul style="list-style-type: none"> надання послуги, не передбаченої законодавством, вимога про надання документів, не визначених законом
	Яремче	Про пайову участь замовників будівництва	<ul style="list-style-type: none"> невизначеність умов
	Коломия	Про пайову участь замовників будівництва	<ul style="list-style-type: none"> завищені / неправомірні вимоги до суб'єкта господарювання, висунені як умова реалізації ним свого права
		Про розміщення зовнішньої реклами	<ul style="list-style-type: none"> вимога про надання документів, не визначених законом
Полтавська	Полтава	Про розміщення зовнішньої реклами	<ul style="list-style-type: none"> витребування документів, що є в наявності в ОМС або які він може отримати відповідно до чинного законодавства, необґрунтоване розширення дискретних повноважень, вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру
	Горішні Плавні	Про пайову участь замовників будівництва	<ul style="list-style-type: none"> потребує приведення у відповідність до законодавства у 2021 році
		Про переведення жилих приміщень у нежилі	<ul style="list-style-type: none"> надання послуги, не передбаченої законодавством, вимога про надання документів, не визначених законом
	Кременчук	Про переведення жилих приміщень у нежилі	<ul style="list-style-type: none"> надання послуги, не передбаченої законодавством, вимога про надання документів, не визначених законом
	Миргород	Про розміщення зовнішньої реклами	<ul style="list-style-type: none"> витребування документів, що є в наявності в ОМС або які він може отримати відповідно до чинного законодавства

Отже, найпоширенішими є такі змістові порушення:

1. Надання адміністративної послуги, що не передбачена законами, а саме переведення житлового приміщення в нежитлове. Чинним законодавством, у т.ч. Житловим кодексом УРСР, не передбачено повноважень ОМС щодо ухвалення рішення про переведення житлового приміщення приватної власності в нежитлове. Відповідно до ст. 19 Конституції України ОМС, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.
2. Зважаючи на відсутність повноважень щодо надання АП з переведення житлового приміщення в нежитлове, автоматично рішенням ОМС притаманне порушення ст. 9 Закону України «Про адміністративні послуги», а саме: вимога про надання документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, які не визначені законом (наприклад, довідки про наявність іншого житла, згоди всіх власників приміщень будинку тощо).
3. Вимога до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру, під час отримання дозволу на розміщення зовнішньої реклами (всупереч ст. 4-1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»), тоді як такі дії потрібно вчиняти без залучення суб'єкта господарювання.
4. Необґрунтоване розширення дискретних повноважень (установлення права ОМС витребувати інші документи, невизначеність розміру пайової участі тощо).

2.5.2. Нерегуляторні чинники

Під час фокус-групових досліджень представники бізнесу та інші зацікавлені учасники сформулювали негативні усталені практики регулювання містобудування, а також критичні послуги й можливості, яких бракує.

Зведені дані щодо негативних усталених практик у розрізі міст наведено в таблиці 17.

Таблиця 17. Негативні усталені практики регулювання містобудування й архітектури в містах-партнерах

Область	Місто	Наявні проблеми
Вінницька	Вінниця	▪ не зазначено
	Жмеринка	▪ не зазначено
	Хмільник	▪ не зазначено
	Ладизин	▪ не зазначено
Запорізька	Запоріжжя	▪ непрозорі процедури розміщення тимчасових споруд
	Бердянськ	▪ не зазначено
	Мелітополь	▪ хаотичне розміщення тимчасових споруд для здійснення підприємницької діяльності, ▪ високий розмір пайової участі в розвитку інфраструктури
	Енергодар	▪ велика кількість недобудов різної форми власності

Область	Місто	Наявні проблеми
Івано-Франківська	Івано-Франківськ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ проблематичність отримання дозволів на розміщення окремих видів зовнішньої реклами, ▪ тривале будівництво мосту до мікрорайону Пасічна
	Долина	<ul style="list-style-type: none"> ▪ стагнація будівельної індустрії в місті, ▪ значне зростання вартості будівництва
	Яремче	<ul style="list-style-type: none"> ▪ не зазначено
	Коломия	<ul style="list-style-type: none"> ▪ не зазначено
Полтавська	Полтава	<ul style="list-style-type: none"> ▪ обтяжливі процедури розміщення тимчасових споруд
	Горішні Плавні	<ul style="list-style-type: none"> ▪ непрозорі процедури переведення житлових приміщень у нежитлові
	Кременчук	<ul style="list-style-type: none"> ▪ не зазначено
	Миргород	<ul style="list-style-type: none"> ▪ не зазначено

Спільною негативною практикою на місцевому рівні є обтяжливість процедур, пов'язаних із будівництвом.

З обтяжливості процедур випливають критичні послуги та нереалізовані можливості, названі учасниками фокус-груп, а саме:

1. Спрощення та прозорість процедур.
2. Інвентаризація недобудов міста і сприяння їх викупу та добудові ефективними власниками.

2.6. Місцеві податки та збори

2.6.1. Змістовий напрям

Якщо порівнювати з результатами ЕА у 2016 році, то практично всі ОМС привели свої рішення щодо місцевих податків і зборів у відповідність до норм Податкового кодексу, скасувавши формально чинні рішення зі встановлення ставок скасованих податків.

Залишається актуальним встановлення ставок місцевих податків і зборів без урахування інших чинників. Місцеві податки та збори не розглядаються в сукупності з іншими чинниками, як-от зростання податкового навантаження внаслідок збільшення мінімальної заробітної плати, збільшення витрат на адміністрування через фіскалізацію бізнесу, згортання місцевого споживчого ринку, погіршення економічної ситуації у країні загалом.

2.6.2. Нерегуляторні чинники

У рамках групових інтерв'ю представники бізнесу запропонували кілька можливостей, які б сприяли розвитку бізнесу, а саме:

1. Значно знизити податки. Утім, увагу було зацентровано на підтримці початківців через запровадження податкових пільг.
2. Інформувати платників податків про те, на які проекти, заходи тощо спрямовано сплачені ними платежі.

2.7. Регуляторна діяльність (аналіз за процедурним напрямом)

Метою дослідження регуляторного середовища за процедурним напрямом є визначення відповідності регуляторної діяльності ОМС засадам здійснення такої діяльності, передбаченим законодавством.

Регуляторну діяльність ОМС було розглянуто як спосіб ухвалення зважених, необхідних рішень з урахуванням інтересів малого та середнього бізнесу, адже для представників МСП, особливо для мікробізнесу, адміністрування, у т.ч. приведення своєї діяльності у відповідність до змін у регуляторному середовищі, потребує значних витрат.

За процедурним напрямом було проаналізовано:

- відповідність процедур ухвалення регуляторних рішень чинному законодавству;
- упорядкованість, повноту й актуальність розміщеної на офіційних сайтах ОМС інформації про здійснення регуляторної діяльності як чинник доступності участі у процедурах для представників бізнес-спільноти.

Тобто було з'ясовано відповідність процесу ухвалення регуляторних актів принципу «спочатку думай про малих», сформульованому в Європейському акті про малий бізнес, відповідно до якого місцева влада має враховувати інтереси й потреби МСП на початковій стадії розробки регулювань. Результати такого аналізу повинні забезпечити створення умов, за яких інтереси МСП буде враховано на початковому етапі підготовки та розробки регулювань.

Здебільшого процедури ухвалення регуляторних рішень відповідають чинному законодавству, проте їх виконання значною мірою формальне.

Інформація про регуляторну діяльність міститься на сайтах міст-партнерів, за винятком сайту МР міста Долина.

Переважно дані про регуляторну діяльність розміщено в економічному блоці (наприклад, «Підприємцю», «Бізнес», «Економіка») і в блоці нормативних документів (на кшталт «Прозоре місто», «Для громадськості»).

Часто підрозділ «Регуляторна політика» є слабо структурованим (Коломийська МР) або недостатньо наповненим. На сайті Мелітопольської МР розділ щодо здійснення регуляторної діяльності не структуровано, що є істотною перепорою для представників бізнес-спільноти в доступі до участі в регуляторних процедурах.

Типовим є ускладнений пошук актуальних редакцій регуляторних актів, оскільки пошукові системи можуть знаходити кілька редакцій, серед яких і ті, що втратили чинність (наприклад, на сайтах ОМС Запоріжжя, Полтави). Водночас скасований регуляторний акт у результатах пошуку не позначається як такий, що втратив чинність. Позитивним є досвід Вінницької МР (розміщено реєстр РА із чинними редакціями). Регуляторні акти Івано-Франківської МР розміщено у міру ухвалення, позитивною є практика зазначення чинності / втрати чинності рішення, а також посилання на первинний РА – «Пов'язані документи».

Перелік чинних регуляторних актів, ухвалених Миргородською міською радою та її виконавчим комітетом, розміщено станом на 01.07.2016, він містить РА, що втратили чинність.

На сайті Ладизинської МР немає реєстру чинних регуляторних актів, нормативні акти згруповано за номером сесії міської ради, пошук є вкрай ускладненим.

Перелік регуляторних актів, розміщений на сайті Яремчанської МР, містить тексти рішень, проте нормативні акти розміщено в довільному порядку, не впорядковано ані хронологічно, ані за сферами регулювання.

На сайті Бердянської МР у реєстрі чинних регуляторних актів розміщено проекти регуляторних актів, а не ухвалені рішення з датою та номером.

Не всі нормативні акти, що містять ознаки регуляторних, унесено до реєстру РА.

Характерним є оприлюднення проектів рішень та аналізів регуляторного впливу без дати, що ускладнює подання пропозицій до проектів, оскільки неможливо визначити актуальність такого подання (Жмеринка, Ладижин, Горішні Плавні).

Більшість опрацьованих під час експрес-аналізу АРВ, у т.ч. М-тестів, а також звітів про відстеження результативності регуляторних актів мають ознаки формального підходу, характерним є заниження витрат представників МСП на виконання регулювання, а також невідповідність між поставленими цілями ухвалення РА, показниками результативності та оцінкою результативності.

Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» встановлює право суб'єктів господарювання подавати зауваження та пропозиції щодо оприлюднених проектів регуляторних актів, брати участь у відкритих обговореннях питань, пов'язаних із регуляторною діяльністю тощо, але з огляду на складність пошуку актуальної інформації можна припустити, що на практиці реалізація цього права є ускладненою.

2.8. Стимулювання розвитку бізнесу

Під час проведення фокус-груп підприємці вказали на низку проблем для розвитку бізнесу, що не належать безпосередньо до проаналізованих сфер, але мають значний вплив, а саме:

1. Нестача регулярної конструктивної комунікації «влада – бізнес». Представники МСП не вбачають зацікавленості влади у відкритті нових бізнесів і розвитку тих, що вже діють. Закритість, непрозорість управління містом. Бізнес не залучений до розвитку міста, що ускладнює розуміння перспективи для розвитку бізнесу.
2. Слабка інформаційно-консультативна підтримки бізнесу. Часто створені інституції розвитку підприємництва недостатньо функціональні, фахові, забезпечені фінансуванням.
3. Недостатня організаційна спроможність малого бізнесу для створення дієвих об'єднань, водночас є розуміння й потреба такого об'єднання.
4. Кадровий дефіцит. Нестача кваліфікованого персоналу, насамперед у сфері HoReCa та робітничих професій; престижність цих професій вкрай низька. Здебільшого система підготовки кадрів є застарілою (нестача викладачів-практиків, морально застаріле обладнання тощо). Не налагоджено співпрацю між навчальними закладами та МСП щодо підготовки кваліфікованих кадрів. Низький рівень дисципліни найманого працівника. Трудова міграція.
5. Обмежений доступ до недорогих фінансових ресурсів для розвитку малого та середнього бізнесу. Необхідність мати майно для застави в разі отримання кредиту, що обмежує відкриття нових бізнесів.
6. Тиск із боку контролюючих, правоохоронних органів. ДФС, Держпродспоживслужба, Держпраці зосереджені на контролі, а не на сервісі. Система оцінки ступенів ризику від провадження господарської діяльності та періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) не є раціональною: після усунення порушень перевірки відбуваються із частотою, що паралізує роботу підприємств.

7. Адміністративні бар'єри підключення до джерел електро-, газопостачання. Складність, висока вартість і тривалість підключення.
8. Розрізненість зусиль влади й бізнесу щодо промоції інвестиційної та туристичної привабливості міст.
9. Недостатня промоція підприємництва та підприємливості, соціальної та економічної ролі МСП в розвитку громад – МСП готові долучитися.
10. Низька ініціативність місцевої влади в лобюванні інтересів МСП на національному рівні в умовах децентралізації.

РОЗДІЛ 3.

ДОРОЖНЯ КАРТА ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МІСЦЕВОГО БІЗНЕС-КЛІМАТУ

Ця дорожня карта ґрунтується на аналізі нормативної бази ОМС у сфері бізнесу, а також на пропозиціях підприємницької спільноти та є планом дій щодо вдосконалення місцевого ділового клімату. Дорожня карта окреслює орієнтири та способи оптимізації механізмів місцевого регулювання бізнесу, усунення бар'єрів для розвитку й активізації підприємницької діяльності та запровадження потрібних для суб'єктів МСП послуг.

Дорожню карту можна використовувати під час розроблення заходів до програм підтримки МСП в містах, де було проведено ЕА, і дуже ймовірно вона може бути актуальною і для інших міст України.

Пропозиції у сфері адміністративних послуг:

1. Провести інвентаризацію надаваних адміністративних послуг на предмет:
  - відповідності рішень ОМС ст. 19 Конституції України, згідно з якою органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, – насамперед щодо наявності повноважень із надання АП;
  - відповідності рішень ОМС законам України «Про адміністративні послуги», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» – насамперед щодо переліків документів, які потрібно надати; суб'єктів, що мають отримувати погодження;
  - відповідності інформаційних карток рішенням ОМС.
2. Привести рішення ОМС та інформаційні картки у відповідність до чинного законодавства.
3. Забезпечити розміщення на сайтах ОМС та/або Центрив надання АП інформаційних карток усіх надаваних АП.
4. Упорядкувати розміщені на сайтах інформаційні картки не лише за надавачами АП, а й за сферами регулювання, життєвими ситуаціями.
5. Упровадити клієнтоорієнтовані сервіси: онлайн-послуги, попередній запис на прийом, відстеження стану надання АП тощо.
6. Підвищити якість консультаційних послуг, особливо щодо складних багатоетапних процедур, зокрема через запровадження онлайн-підтримки (чат-ботів).

Пропозиції у сфері земельних відносин:

1. Провести інвентаризацію рішень ОМС, що регулюють земельні питання, щодо відповідності ст. 19 Конституції України (органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України).
2. Скасувати норми, що дають можливість ОМС змінювати хід адміністративної процедури, а також вимоги про надання документів, не передбачених чинним законодавством, які є в розпорядженні ОМС.

3. Створити й оприлюднити електронний реєстр / мапу земельних ділянок (комунальної та приватної власності), що можуть бути надані (на умовах оренди, продажу) для розвитку бізнесу.
4. Опрацювати питання щодо можливості зниження орендної плати.
5. Передбачити укладення договорів оренди землі під об'єктами нерухомості на довгостроковий період.

Пропозиції у сфері використання комунального майна:

1. Привести чинні рішення ОМС у відповідність до Закону України «Про оренду державного та комунального майна» від 03.10.2019 р. № 157-ІХ, постанови КМУ «Деякі питання оренди державного та комунального майна» від 03.06.2020 р. № 483.
2. Створити й оприлюднити електронний реєстр / мапу будівель, приміщень, що можуть бути надані для розвитку бізнесу.
3. Підвищити інвестиційну привабливість комунального майна (ремонт, приватизація).

Пропозиції у сфері містобудування та архітектури, зовнішньої реклами:

1. Привести свої рішення у відповідність до чинного законодавства щодо скасування пайової участі з 2021 року.
2. Провести інвентаризацію рішень ОМС щодо відповідності ст. 19 Конституції України (органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України) – насамперед щодо дозволу на переведення житлового приміщення в нежитлове, переобладнання, розміщення вивісок.
3. Скасувати вимогу до суб'єкта господарювання про одержання погоджень, висновків та інших документів, необхідних для видачі документа дозвільного характеру (всупереч ст. 4-1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»), у разі одержання дозволу на розміщення зовнішньої реклами.
4. Скасувати норми, що дають можливість ОМС змінювати хід адміністративної процедури, а також вимоги про надання документів, не передбачених чинним законодавством, які є в розпорядженні ОМС.

Пропозиції у сфері торгівлі та послуг, ресторанного господарства:

1. Привести у відповідність до чинного законодавства вимоги щодо переліку документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, у т.ч. які не визначені законом, або щодо надання інформації, яка перебуває у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні органів влади.
2. Привести у відповідність до чинного законодавства встановлення переліку підстав для відмови в наданні адміністративної послуги, що не передбачені законами.
3. Скасувати встановлення інших вимог та обмежень, не передбачених законами, які має виконувати суб'єкт господарювання та які є додатковим адміністративним навантаженням (встановлення відеокамер, заборона виступу музичних гуртів, солістів, діджеїв і використання караоке на сезонних літніх майданчиках; обов'язок повідомити про припинення функціонування закладу).
4. Скасувати формально чинні норми: вимоги про надання форм скасованих документів, посилення на рішення, що втратили чинність.

5. Запровадити план дієвих заходів щодо легалізації незареєстрованих бізнесів, мінімізації стихійної торгівлі.
6. Запровадити інформаційно-консультативну підтримку з питань регулювання сфери торгівлі, послуг і ресторанного господарства, насамперед щодо:
  - фіскалізації,
  - запровадження системи управління відповідно до НАССР,
  - захисту законних інтересів бізнесу від контролюючих органів.

Пропозиції у сфері регуляторної діяльності:

1. Здійснити інвентаризацію регуляторних актів, привести їх у відповідність до чинного законодавства.
2. Упорядкувати розділи «Регуляторна політика».
3. Забезпечити розміщення на сайтах ОМС реєстру чинних регуляторних актів із посиланням на тексти РА в актуальній редакції.
4. Розглянути можливість створення електронної нормативної бази ОМС, яка б містила систематизовані рішення ОМС із зазначенням статусу регуляції, зв'язку з іншими нормативними документами, з можливістю пошуку.
5. Провести навчання з розробниками РА для підвищення якості регуляторних процедур, насамперед щодо врахування інтересів МСП під час підготовки АРВ, у т.ч. використання М-тесту.
6. Налагодити регулярне інформування бізнес-асоціацій (наприклад, за допомогою розсилки електронною поштою) щодо планів змін регуляторного середовища.

Пропозиції у сфері стимулювання розвитку бізнесу

Одним із найефективніших способів сприяння розвитку МСП є запровадження відповідних програм, що ґрунтуються на засадах реалістичного планування та бюджетування, а також підзвітності реалізації.

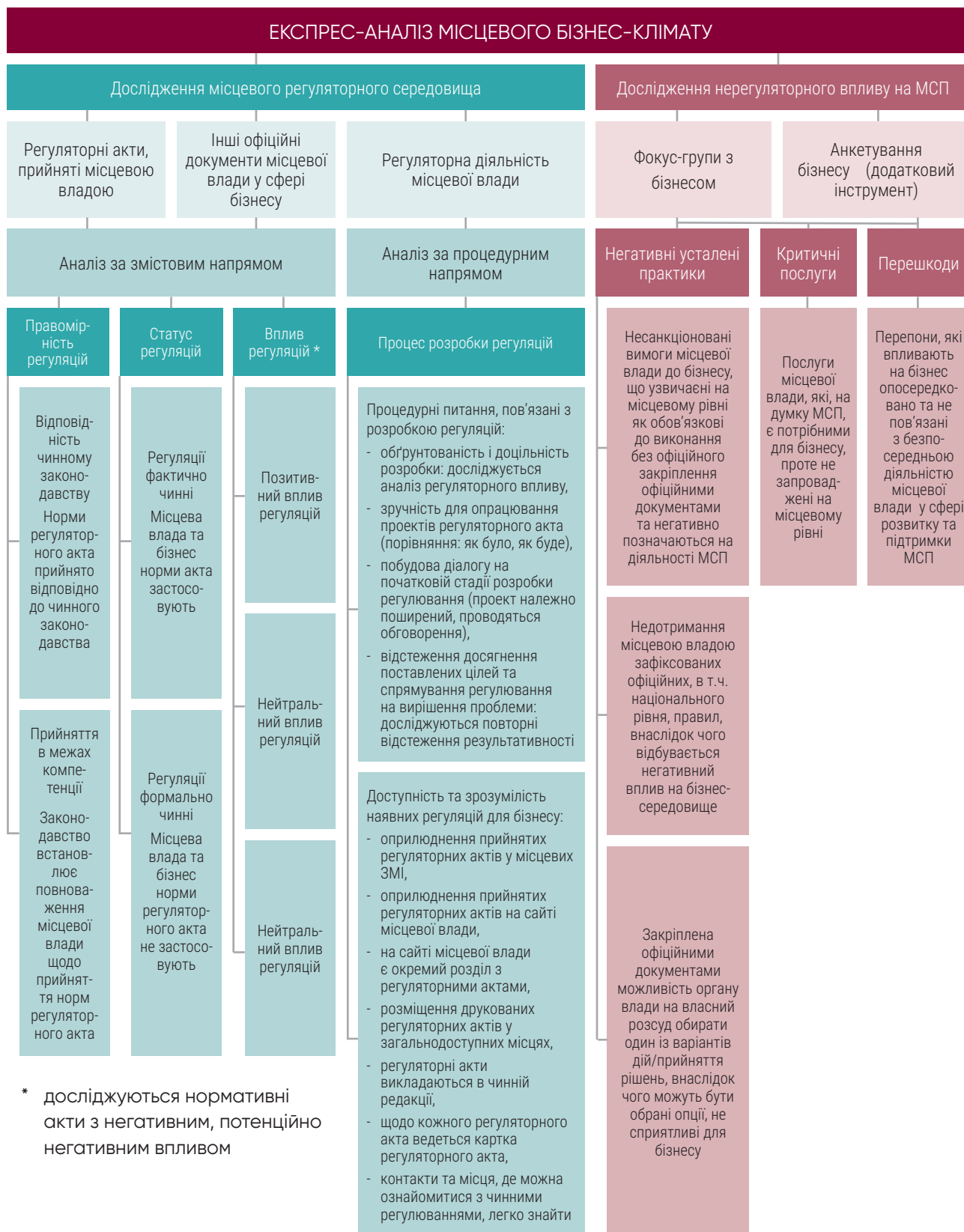
Під час формування таких програм, крім рекомендацій, зазначених вище, варто врахувати такі пропозиції МСП:

1. Налагодити ефективну комунікацію між владою та бізнесом.
2. Налагодити дієву інформаційно-консультативну підтримку бізнесу, у т.ч. через збільшення функціональності наявних інституцій, створених ОМС для підтримки МСП.
3. Запровадити фінансову підтримку бізнесу, у т.ч. для стартапів (наприклад, запровадження програм відшкодування частини оплати за використання банківських кредитів).
4. Розробити механізм сприяння забезпеченню кадрами, насамперед за допомогою налагодження сталої співпраці бізнесу та навчальних закладів.
5. Активізувати промоцію міст.
6. Провести інформаційні кампанії для роз'яснення соціальної, бюджетотвірної ролі МСП, промоції престижності МСП.
7. Активізувати зусилля ОМС (оптимально: спільно з іншими ОМС, об'єднаннями ОМС і бізнес-асоціаціями) у лобюванні інтересів МСП на національному рівні, насамперед щодо:
  - посилення інформаційно-консультативної функції ДФС, Держпродспоживслужби, Держпраці тощо;
  - спрощення процедур підключення до джерел електро-, газопостачання.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Структура експрес-аналізу місцевого бізнес-клімату

* досліджуються нормативні акти з негативним, потенційно негативним впливом

Додаток 2.

Типовий порядок денний засідання фокус-групи

Мета:

виявити проблеми бізнес-клімату, які можна усунути / мінімізувати на рівні ОМС, та сформувати пропозиції щодо поліпшення підприємницького середовища.

Учасники:

представники МСП, бізнес-об'єднань, неурядових організацій, діяльність яких пов'язана з розвитком і підтримкою бізнесу; посадовці структурних підрозділів ОМС, відповідальні за визначення правил роботи для бізнесу (місцевих регулювань).

Порядок денний

Регламент	Тема виступу	Виконавець
5 хв	Про співпрацю області з проектом «Партнерство для розвитку міст» (ПРОМІС)	Консультанти Проекту ПРОМІС
10–15 хв	Про фокус-групу (мета, завдання, очікування, результати)	Консультанти Проекту ПРОМІС
10–15 хв	Презентація за результатами попереднього аналізу місцевого регуляторного середовища в області	Консультанти Проекту ПРОМІС
40–50 хв	Обговорення фактичного впливу чинних регуляторних актів на бізнес-середовище, негативних усталених практик, критичних послуг із підтримки бізнесу, яких бракує для розвитку МСП, перешкод для бізнесу, надання бізнесом ідей щодо створення комфортних умов для підприємництва	Учасники фокус-групи, консультанти Проекту ПРОМІС
10–15 хв	Підбиття підсумків. Узгодження подальшої взаємодії в рамках діяльності щодо поліпшення бізнес-клімату в регіоні	Консультанти Проекту ПРОМІС

Додаток 3. Структура учасників фокус-груп

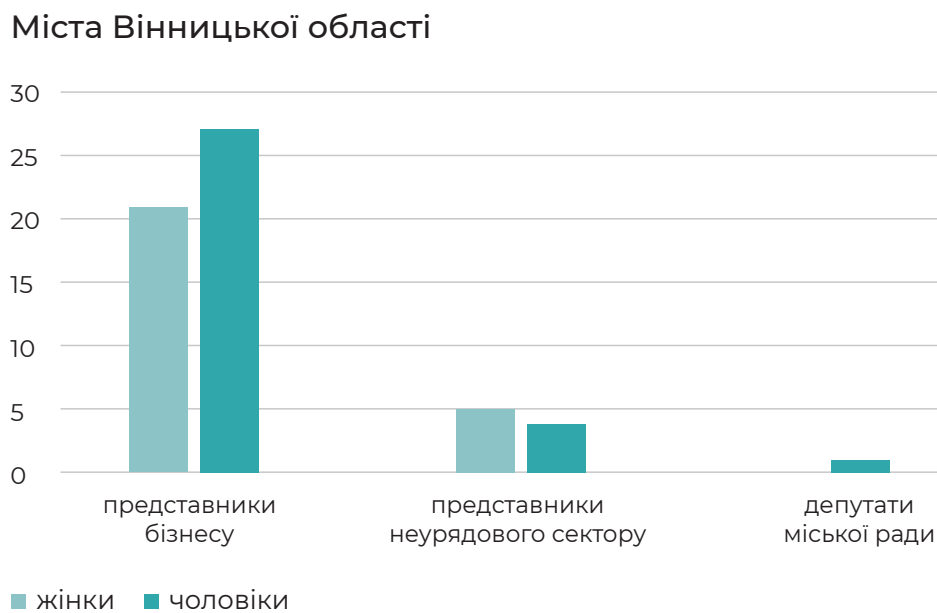

Рисунок 1. Структура фокус-груп у містах Вінницької області

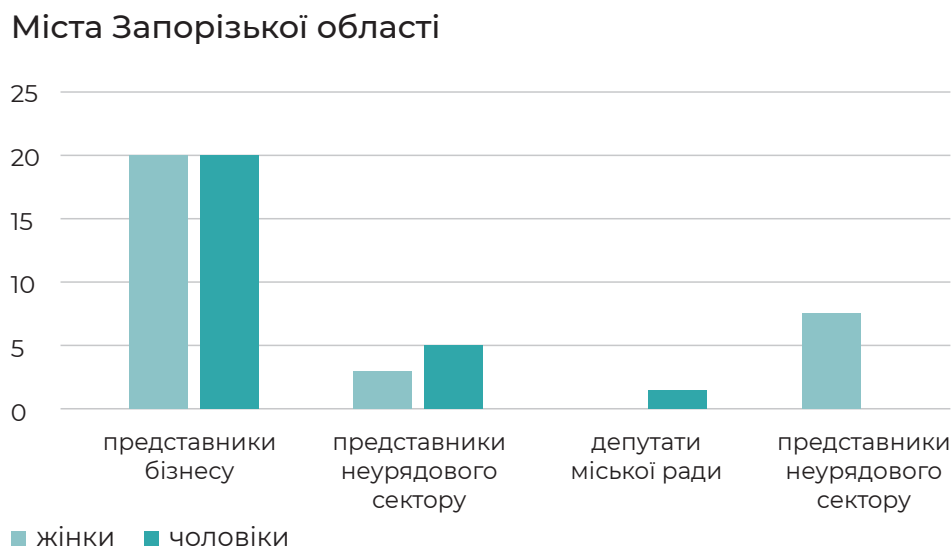

Рисунок 2. Структура фокус-груп у містах Запорізької області

Міста Івано-Франківської області

Рисунок 3. Структура фокус-груп у містах Івано-Франківської області

Міста Полтавської області

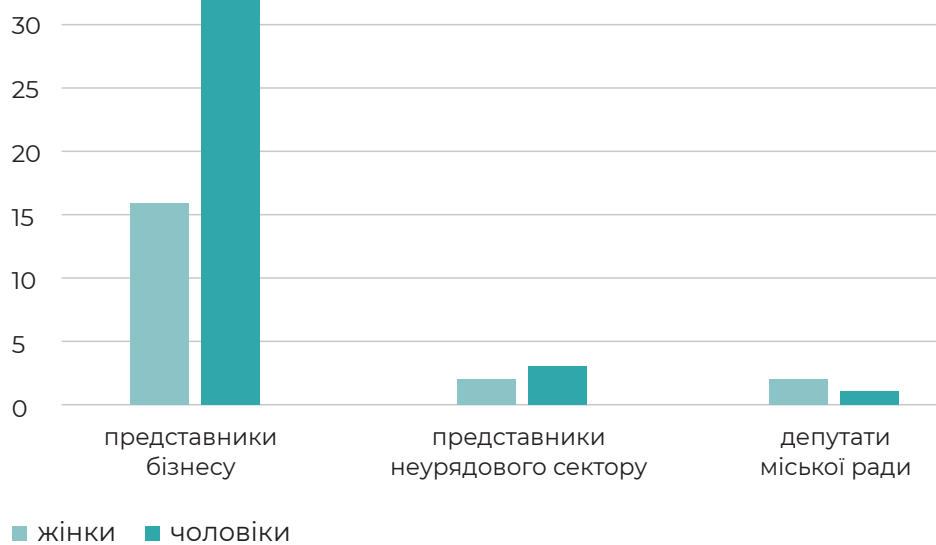

Рисунок 4. Структура фокус-груп у містах Полтавської області

16 міст-партнерів

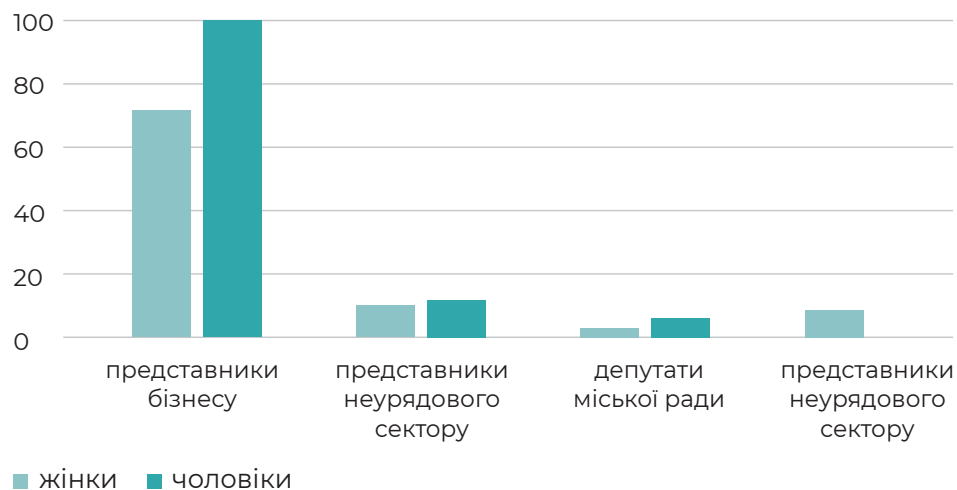

Рисунок 5. Структура фокус-груп у містах-партнерах загалом

ПРОЕКТ «ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСТ»

вул. Щекавицька, 30/39, офіс 27, м. Київ, 04071

тел.: +38 044 207 1282

e-mail: office@pleddg.org.ua

www.pleddg.org.ua